

ügygondnok eszerint a V. E. 34. §-ának tekintete alá nem esik, ennél fogva almeres, mint ily hagyatékot képviselő ügygondnok, az örök-hagyó aláírásának valódiságát korlátlanul megtagadhatja. (1914. évi június 30-án. 29/v.)

*

Az Ausztriában felvett közjegyzői okiratok elismerése.
(A m. kir. igazságügyministernek 1914. VII/31-én kelt 43,500/1914. I. M. számú rendelete).

Az osztrák cs. kir. igazságügyminister kijelentette, hogy a Magyarországon felvett s a közjegyző hivatalos pecsétjével ellátott közjegyzői okiratok Ausztriában minden felülhitelesítés nélkül mint közokiratok használhatók.

Az osztrák cs. kir. igazságügyminister fenti nyilatkozatával a közjegyzői okiratok elismerése iránt Ausztriában a gyakorlatban már eddig is fennállott viszonyosság alakszerűleg is biztosítva van.

Ennélfogva az Ausztriában kiállított s a közjegyző hivatalos pecsétjével ellátott közjegyzői okiratok Magyarországon szintén minden felülhitelesítés nélkül használhatók mint közokiratok.

*

A tamási kir. közjegyzőség területköre a dombovári kir. járásbírósnak felállítása következtében ezentúl a tamási és dombovári kir. járásbírósnak területére terjed ki (29512/1914. igm. rend.).

*

Személyi hírek. Kir. közjegyzőkké kinevezettek *Csala Sándor*, gyöngyösi kir. közjegyzőhelyettes Abádszalókra és *dr. Lukács Izsó*, topánfalvai gyakorló ügyvéd Topánfalvára.

Magyar Bertalan nagybányai kir. közjegyző elhalálozott.

KIR. KÖZJEGYZŐK KÖZLÖNYE

Folyóirat a perenkivüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára.

ELŐFIZETÉSI ÁR:	Felelős szerkesztő:	Szerkesztőség és kiadó- hivatal
Egész évre . . . 10 kor.	Dr. HOLITSCHER SZIGFRID	Budapest, VI, Andrássy-út 1.
Félévre . . . 6 „	budapesti kir. közjegyző.	

Tartalom. A moratorium meghosszabbítása. — Közlemények.

A moratorium meghosszabbítása.

(Harmadik moratorium-rendelet és második moratoriumi eljárási rendelet.)

A moratoriumnak szeptember 30-ikával szükségessé vált meghosszabbítását tartalmazó, október 1-én életbelépett 7205/1914. M. E. számú kormányrendelet, melyet lapunk ezen számában, mint az eddigi rendeleteket is, szószerinti szövegében közölünk, magában foglalja nemcsak a moratorium meghosszabbítását, hanem az eddigi rendeleteknek, nevezetesen úgy az augusztus 12-én 6045/1914. M. E. sz. a. kibocsátott és az első 5715/1914. M. E. számút hatályon kívül helyező második moratorium-rendeletnek, mint az annak kiegészítésére a kölcsönös szolgáltatásokról 6796/1914. M. E. sz. a. és némely tőzsdei ügyletekből eredő pénztartozásokról 6504/1914. M. E. sz. a. kibocsátott rendeleteknek összes anyagát is a megfelelő változtatásokkal és így mindezen korábbi rendeletek hatályon kívül helyezésével a moratoriumnak ezidőszerinti egész anyagi jogát nyújtja. Ez a rendelet már hivatalos sorszámmal van ellátva, nevezetesen mint „harmadik moratorium-rendelet“ idézendő (32. §), ami tekintve, hogy ezen szintén csak két hónapra szóló moratorium lejártával bizonyára újabb és többrendbeli moratorium-rendeletre van még kilátásunk, mindenesetre czélszerű intézkedés volt.

A rendelet a moratoriumnak lehető megszorítására törekszik és előkészíti ezzel a gazdasági normalis életre való visszatérést; nevezetesen nemcsak bővíti a moratorium alóli kivételeket, hanem

bizonyos, egyébként a moratorium alá eső követeléseknek százalék szerint meghatározott részét, a kamatokat pedig egyáltalán kiveszi a moratorium alól.

Ezzel kapcsolatosan és különösen a százalékos megoszlásnak és a kamatoknak a peres eljárásban mikénti érvényesíthetése szempontjából szükségessé vált természetesen egy új eljárási rendelet is, melyet azonban a kormány meglehetősen elkésve és ezáltal a peres eljárásban addig sok zavart okozva, csak október 24-én bocsátott ki. Ez az alább szintén szó szerinti szövegében közölt 19400/1914. I. M. E. számú igazságügyministeri rendelet hatályon kívül helyezi a 13300/1914. I. M. E. számú első eljárási rendeletet és szintén hivatalos sorszámmal ellátva, mint „második moratoriumi eljárási rendelet” idézendő.

A moratorium-rendelet fontosabb új intézkedéseit, melyek a szöveg homályosságánál és szerkezeti nehézségénél fogva a gyakorlatban már sok kételyre és vitára adtak alkalmat, kapcsolatban az új eljárási szabályokkal a következőkben ismertetjük és igyekeztünk megvilágítani.

1. A halasztás tárgyát továbbra is az 1914. évi augusztus 1. napja előtt keletkezett valamely magánjogi czimen (kereskedelmi ügyleten, aug. 1. előtt kiállított váltón, kereskedelmi utalványon, közraktári jegyen, csekken) alapuló pénztartozások képezik, de kiterjed a halasztás nemcsak azokra, melyekre eddig szólt, t. i. az augusztus 1. előtt keletkezett és augusztus 1. előtt vagy később szeptember 30. napjáig bezárólag lejárt, hanem az augusztus 1. előtt keletkezett és október 1-től november 30. napjáig bezárólag lejárt pénztartozásokra is, mely utóbbiakra az eddigi moratorium egyáltalán nem vonatkozott.

A halasztás tartama ismét két hónap és pedig oly értelemben, hogy különböztetve egyfelől a szeptember 30-ig és másfelől az október 1-től november 30-ig bezárólag lejárt illetve lejárt pénztartozások két csoportja között, előbbiekre nézve a halasztás 1914. november 30. napjáig bezárólag meghosszabbíttatik, utóbbiakra nézve ellenben a lejáratától számított két hónapi halasztás engedtetik (1. § 1. és 2. bek.) Tehát egy eredetileg pl. augusztus 25-én lejárt és így a megelőző moratoriummal október 25-éig halasztást nyert tartozásnak épúgy, mint egyáltalán minden szeptember 30-ig bezárólag lejárt és a lejáratától számított két hónapra, tehát legfeljebb november 30-ig halasztást nyert tartozásnak esedékessége

kitolatik egyaránt 1914. november 30-ik napjára, mely nap eddigelé csupán a szeptember 30-án lejárt tartozásoknak volt fizetési időpontja, míg a korábban lejárt tartozások korábban lettek volna fizetendőek. Ellenben egy eredetileg pl. október 20-án lejárt tartozás a lejáratától számított két hónapi halasztásban részesül, tehát december 20-án fizetendő, úgy hogy most a lehető leghosszabb halasztás 1915. január 31. napjára szól t. i. azon tartozásokra nézve, melyek november 30-án járnak le. Természetesen előrelátható azonban, hogy elkerülhetetlen újabb halasztások által ezen így meghatározott fizetési időpontok sem fognak valóban beállani.

A moratoriumnak meghosszabbítása, épúgy, mint az új moratorium csupán azon tartozásokra szól, melyeket a mostani, harmadik moratorium-rendelet a halasztás alól ki nem vesz (1. alább). Amennyiben tehát egy a korábbi moratorium alá esett tartozás most a moratorium alól kivétetik (pl. bizonyos követelések 25⁰/₀-a), az a korábbi moratorium szerinti napon pl. egy eredetileg augusztus 10-én esedékes volt ügyvédi költségkövetelésnek 25⁰/₀-a (4. § 12.) október 10-én volna fizetendő, de a 32. § ut. bek. kimondja, hogy minden esetben, amikor ily módon a halasztás október 15. előtt telne le, a tartozás csak október 15-én fizetendő.

2. A halasztás alá eső, vagyis 1914. augusztus 1. előtt kiállított váltó, kereskedelmi utalvány, közraktári jegy és csekk tekintetében a 2. § a korábbi moratorium-rendelettel egyezően a fizetés végetti bemutatást és a fizetés hiánya miatt felvett óvást hatálytalannak mondja ki, aminek közelebbi jelentőségére nézve utalunk a lapunk múlt számában 193. és következő lapokon mondottakra.

Új, de tulajdonképen eddig is önként értendő volt az a rendelkezés, hogy látra vagy lát után bizonyos időre szóló váltót a lejárat megállapítása végett a moratorium alatt is hatályosan be lehet mutatni.

Világosan kimondatik, amire nézve a korábbi rendeletek hatálya alatt kételyek merültek fel, hogy az óvatoló személyek az óvás felvételét meg nem tagadhatják arra való hivatkozással, hogy az a moratorium folytán hatálytalan; hogy nevezetesen tehát nincs helye a közj. törv. 59. §-a alkalmazásának és az óvásba való felvétele annak a megjegyzésnek, hogy az óvatoltató váltóbirtokos figyelmeztetve lett az óvásnak a törvénnyel ellenkező voltára. Praktikus jelentősége ennek abban van, hogy oly váltóknál, amelyeken külföldi kibocsátó vagy forgató szerepel (telepített

váltónál külföldi intézvényezett), megtörténhetik, hogy az illető váltókötelezettre illetékes külföldi bíróság (angol, francia) az óvásnak a mi moratoriumunk folytán történt mellőzését, illetve elkészen való felvételét annak idején nem fogja jogosan történni elismerni és így ezen váltóknál az óvás felvétele a moratorium dacára ajánlatos.

A halasztás alá nem eső, vagyis 1914. július 31. után kiállított váltók stb. fizetés végetti bemutatásának és a fizetés hiánya miatti óvás felvételének határideje lényegesen módosult. Míg ugyanis a korábbi rendelet szerint erre a törvényes két köznap helyett a lejárat napját követő tíz köznap engedélyeztetett, addig most kimondatik, hogy a fizetés végetti bemutatásnak és a fizetés hiánya miatti óvás felvételének legkésőbb ugyanakkor kell történnie, mintha ezen váltó is moratorium alá esne. Tehát az ilyen váltókat a rendes törvényes határidőben is joghatályosan lehet ugyan, de nem kell megóvatoltatni, hanem ezeknek is ép úgy, mint az augusztus 1. előtt kiállított váltóknak bemutatása és megóvatoltatása elhalasztható addig, amíg a moratorium megszüntetése folytán a moratorium alá eső váltók esedékessége beállni és bemutatásuk és megóvatoltatásuk határideje nyilván külön szabályoztatni fog. Megjegyzendő, hogy a csekkre ez a rendelkezés nem vonatkozik és így ennél a csekk törvény 8. § 1. pontjában megállapított tíz napos óvási határidő megmarad.

Mindezek alapján és a fentebb a halasztás tartamára nézve mondottakat is figyelembe véve, különböztetnünk kell tehát augusztus 1. előtt vagy július 31. után kiállított és minden csoporton belül ismét szeptember 30-ig bezárólag, vagy október 1-től november 30-ig bezárólag lejárató váltók között és ehhez képest meg kell állapítanunk, hogy: a) augusztus 1. előtt kiállított és szeptember 30-ig bezárólag lejárató váltókat november 30-át követő, b) augusztus 1. előtt kiállított és október 1-től november 30-ig bezárólag lejárató váltókat a lejáratától számított két hónapot követő második köznapon kell és lehet csak joghatályosan megóvatoltatni; c) július 31. után kiállított és szeptember 30-ig bezárólag lejárató váltókat a rendes törvényes határidőben lehet és legkésőbb november 30-át követő, d) július 31. után kiállított és október 1-től szeptember 30-ig bezárólag lejárató váltókat a rendes törvényes határidőben lehet és legkésőbb a lejáratától számított két hónapot követő második köznapon kell megóvatoltatni. Az óvatolási határidők

ezen naptár szerinti megállapítása azonban megfelel ugyan a jelenlegi jogállapotnak, de csak elméleti jelentőséggel bírhat, mert nyilvánvaló, hogy elkerülhetetlen újabb halasztások által ezen határidők is újból kitolatni fognak, később pedig a halasztás megszorításával és megszüntetésével, az óvási határidők is a rendestől eltérően fognak szabályoztatni.

A biztosítási visszkereset tekintetében a rendelet, mint a megelőző is, de helyesebb szövegezéssel kimondja, hogy annak augusztus 1. előtt kiállított váltó tekintetében helye nincsen, tehát akkor sem, ha a váltó pl. november 30-ika utáni lejáratú bír és így a mostani moratorium-rendelet alá nem esik.

3. A rendelet 2. §-ának 1. bekezdése a moratorium alá eső váltó bemutatását és óvatolását a moratorium alatt hatálytalannak mondván ki, hozzáteszi: „amennyiben az 5. §-ból más nem következik.” Az 5. § pedig, midőn a kamatok általában kiveszi a moratorium alól, egyúttal 2. bekezdésében kimondja, hogy a váltókamatok iránti követelés érvényesítésére a váltóösszeg érvényesítése tekintetében fennálló szabályokat kell megfelelően alkalmazni, a 2. § utolsó bekezdésének szabálya pedig ide is kiterjed.

E rendelkezések meglehetősen homályos szövegezése sok nehézséget okozott a gyakorlatban. Felmerül ugyanis mindenképp az a kérdés, hogy a váltó kamata is, mint minden más kamat, egyáltalán ki van-e véve a moratorium alól vagy nem és ha, amint az alább kifejtendőkből kitűnik, tényleg ki van véve, milyen szabályok állanak a moratorium alatt való érvényesítésre és különösen az óvás tekintetében? A moratoriumos váltó óvatolását hatálytalannak kimondó 2. §-nak az 5. §-ra, mint kivételre való utalásából mindenesetre meg kell állapítanunk azt, hogy a váltókamat fizetésének hiánya miatt óvást halályosan felvenni lehet, hogy tehát a moratoriumos váltókövetelések kamata is tényleg ki van véve a halasztás alól és a kamatot a váltóbirtokos minden váltókötelezettől követelheti. A 2. § utalásának ezen egyedül lehetséges értelmét megállapítva pedig az 5. §-t csak akképen értelmezhetjük, hogy a váltókamat érvényesítésére a váltótörvénynek a váltóösszeg érvényesítésére vonatkozó általános szabályai alkalmazandók, nem pedig úgy, amint az 5. § első tekintetre, a 2. §-al való egybevetése nélkül, épen ellenkezően rendelkezni látszik, hogy t. i. a kamat a váltóösszegnek jelen rendelet szerinti sorsát osztaná, vagyis más kamatoktól eltérően a moratorium alól nem

volna kivéve. Az 5. §-nak a 2. § utáni bekezdésére való hivatkozása pedig azt jelenti, hogy a moratoriumos váltó halasztás alá nem eső kamatai tekintetében ép úgy, mint a moratorium alá nem eső váltó tekintetében lehet ugyan, de nem kell a törvényes határidőben felvenni az óvást, hanem az szintén elhalasztható, ép úgy, mint maga a moratoriumos váltó tekintetében.

Összefoglalva már most a fenti interpretáció alapján az irányadó szabályokat: a halasztás alá eső váltókövetelések kamata, ép úgy, mint minden kamat, ki van véve a halasztás alól, de ép úgy, mint minden, határozott lejárat nélküli kamat csak annyiban, amennyiben augusztus 1-nél nem régibb idő óta folyik, vagyis csak az augusztus 1-től folyó részében, míg az augusztus 1-nél régibb kamat, pl. egy július 15-én esedékes volt váltónak július 15—augusztus 1. kamata halasztás alá esik és minden tekintetben (pl. óvás) a váltótörvény sorsát osztja; a kamatok a váltó lejáratától, illetve augusztus 1. előtt lejárt váltónál augusztus 1-től számított két hónaponként utólagosan fizetendők, de semmiesetre sem október 15. előtt; a váltóbirtokos a kamatot minden váltókötelezettől követelheti; a kibocsátó és a forgatók (telepített váltóknál az intézvényezett ellen is) a keresethez az óvás felvétele szükséges, melyet azonban nem kell a törvényes határidőben, hanem egyelőre bármikor későbbben is joghatályosan fel lehet venni. Magától értetődő továbbá, de az eljárási rendelet alább a 4. pontban ismertetendő 6. §-ból is per analogiam megállapítható, hogy a fizető követelheti, hogy a kamatfizetés mint részfizetés, a váltótörvény 39. §-a értelmében a váltóra feljegyeztessék és róla nyugta adassék. Az óvatoló személyeket a fizetett kamat átvételére és a váltón való nyugtázására az újabb jogfelfogás szerint meghatalmazottaknak kell tekintenünk. Ami végül a kamat mikénti peres érvényesítését illeti, az eljárási rendelet 11. §-a értelmében a váltóeljárás szabályait azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy az eredeti váltó helyett a váltó hiteles másolatát lehet a keresethez mellékelni, ami tehát lehetővé teszi, hogy az a visszkereseti kötelezett, aki a kamatfizetést teljesítette, de a váltót a váltóbirtokostól természetesen nem kaphatta meg, anélkül is a kamat tekintetében visszkeresettel élhessen előzői ellen. Nem kell a váltó hiteles másolatát sem mellékelni akkor, ha a kamatfizetés hiánya miatt felvett óvás van csatolva. Az osztrák-magyar banknak a váltómásolatra vezetett tanúsítása a váltómásolat hitelesítését pótolja. Ezzel azonban az a

kérdés, hogyha a kamatfizetést egy visszkereseti kötelezett teljesíti, hogyan élhet visszkeresettel előzői ellen, csak részben van megoldva. Kimondandó lett volna ugyanis, és pedig már a moratorium-rendeletben, az is, hogy a visszkereseti kötelezett a teljesített kamatfizetésről a váltómásolatra vezetett nyugta adását és a kamatfizetés hiánya miatt felvett óvás kiadását is követelheti. Ehhez való joga különben az általános szabályokból is folyik és a gyakorlatban alig lesz kétségbevonható.

Némi kételyek merülhetnek fel a kamatok esedékességi időpontját illetőleg abban az esetben, amikor egy szept. 15-ik napját megelőzőleg lejárt váltóról van szó, melynek első egy havi kamata tehát az 5. § ut. bek. értelmében csak okt. 15-én fizetendő. Ha ugyanis pl. a váltó szeptember 2-án volt esedékes és így az első havi kamatrészlet október 15-én volt fizetendő, kérdés, vajjon a második havi kamatrészlet november 15-én avagy már november 2-án fizetendő-e? Miután a rendelet ugyanis csak az első havi részletre intézkedik úgy, hogy az, ha az első hónap okt. 15. előtt telt le, okt. 15-én fizetendő, azt lehetne következtetni, hogy a második hónap, mint általában, a váltó lejáratától számítandó, ami rendkívüli sérelmes is lehetne, mert így ha pl. a váltó augusztus 15-én járt le, az első és második részletet tulajdonképpen egyszerre október 15-én kellene fizetni, ami pedig nem lehetett a rendelet szándéka. A helyes értelmezés szerint tehát ha az első havi részlet október 15. előtt jár le és így csak október 15-én fizetendő, a további részletek is csak minden rákövetkező hó 15-én fizetendők. Mindenesetre lényeges ennek eldöntése a kamatfizetés hiánya miatt felvett óvás hatályossága szempontjából, mert az óvás felvételének kezdőpontján a rendelet nem változtatott és így a kamat esedékessége előtt felvett óvás nem volna alkalmas a kamat iránti visszkereset fentartására.

Ami az óvás felvételének közelebbi módozatait illeti, nyilvánvaló, hogy a váltót nem általánosságban fizetés, hanem csak kamatfizetés végett lehet és kell bemutatni (u. n. részleges óvás) és hogy a fizetés hiánya miatt felvett óvás csak a kamat iránti visszkereset fenntartására alkalmas. Épen azért, vonatkozó külön rendelkezésnek egyelőre hiányában, arra a kérdésre, vajjon a kamatfizetés hiánya miatt felvett óvásnak hatályossága kiterjed-e magára a majd később esedékessé váló váltóösszegre is, csak nemlegesen válaszolhatunk és így az utóbbira nézve annak idején

újából kell majd óvást felvenni. Váltójogi szempontból azonban nem lett volna akadálya és már a költségzaporítás elkerülése végett is ajánlatos lett volna egy épen ellenkező szabályozás. Sőt tovább menve az is kétségtelen, hogy az első havi kamatrészlet fizetésének hiánya miatt felvett óvás a további még esedékessé nem vált kamatrészletekre sem terjed ki és így most havonként a kamatok miatt, annak idején pedig, amikor a moratorium fokozatos megszüntetésével bizonyára százalékos tőkerészletfizetések fognak a váltóra is statuáltatni, az utóbbiakra vonatkozólag mindenkor új óvást kell majd felvenni, úgy hogy végül mégis elkerülhetetlen lesz annak kimondása, hogy az első kamat vagy tőkerészlet fizetésében való késedelem miatt felvett óvás hatálya kiterjed a további kamat- és tőkerészletekre és alkalmas az utóbbiak iránti visszkereset fenntartására is. Ezáltal eleje vétetnék annak a ma kétségtelenül tapasztalható állapotnak is, hogy az intézetek épen a költség miatt kockázatos óvás-ismétlések elkerülése végett váltóikat a kamat fizetésének hiánya miatt egyáltalán meg nem óvatoltatják és ennél fogva a kamatot a visszkötelezettek ellen nem is érvényesíthetik, úgy hogy nem valósul meg a rendeletnek az az intentiója, hogy legalább a kamatok tekintetében a fizetés megkezdődjék és a tartozások csökkenjenek. Továbbá elkerültetnék a meg nem óvatolt váltók felhalmozódása, melyek annak idején egyszerre egy tömegben lesznek megóvatolandók, ami legyőzhetetlen nehézségekkel fog járni.

4. A moratorium-rendelet olyan rendelkezést, mely szerint a váltótőke egy bizonyos részét, százalékat a moratorium alól kivenné, nem tartalmaz. Ámde a rendelet 4. § 12. és 13. pontjai a követelések egész sorának százalék szerint meghatározott részét kiveszik a moratorium alól, így a megbízásokból és más hasonló személyes munkateljesítményekből eredő költség és díjtartozások (orvosi, ügyvédi, mérnöki, írói és művészi, alkuszi, közvetítői és ügynöki díjak) 25⁰/₀-át és ingó dolgok vételára vagy ipari munkateljesítmények ellenértéke címén fennálló tartozások havonként fizetendő 10—10⁰/₀-át. Kérdés már most, kiterjed-e az ezen százalékok fizetésére vonatkozó kötelezettség az esetleg pl. áruszállításoknál majdnem kivétel nélkül *fedezetül adott váltókra* is? A moratorium alól való kivétel egy más esetében, t. i. a 4. § 7. e) pontja szerint halasztás alá nem eső biztosítási díjak fedezetül adott váltókra nézve a rendelet ugyanott kifejezetten kimondja, hogy

ezek szintén ki vannak véve a moratorium alól. Az ilyen váltók tehát ugyanazon arányban, mint maguk a velük fedezett biztosítási díjak, mindenesetre peresíthetők és ennél fogva szükségképen hatályosan óvatolhatók is, ezen részleges óvásra és hatályára is állván az előző 3. pontban mondottak. A többi, a halasztás alól bizonyos % erejéig kivett követeléseknél azonban a rendelet, a váltót a moratorium szempontjából nem hozza összefüggésbe az alapul szolgáló köztörvényi ügylettel és így téves az a gyakorlatban felmerült nézet, hogy minden fedezeti váltó is ugyanazon % erejéig érvényesíthető (hatályosan óvatolható), mint az alapul szolgáló tartozásnak a halasztás alól kivett %-a és pedig az összes váltókötelezettek ellen váltójogi úton. Annyival inkább, mert ha a rendelet a fedezeti váltókra általában ki akarta volna terjeszteni a halasztás alóli kivételt, mindenesetre intézkednie kellett volna aziránt is, hogy a váltó alapjául szolgáló tartozás természetének (ingó vételár, ipari vagy személyes munkateljesítmény) magából a váltóból ki kell-e tűnnie, vagy a váltón kívül is bizonyítható-e, és mert a mindenesetre megtehető kifogás, hogy nem áruváltóról van szó és ennek tárgyalása a pernek a váltó-eljárással célzott egyszerűségét és gyorsaságát úgyis meggyűsítaná. Az utóbb megjelent eljárási rendelet 6. §-nak 2. bek. különben azóta el is döntötte a kérdést a fent kifejtett értelemben, kimondván, hogy a váltóval fedezett pénztartozást csak köztörvényi úton lehet érvényesíteni, kivéve a biztosítási díj fedezetül adott váltót, mely váltóeljárás útján érvényesíthető. Ennél fogva óvás hatályos felvételének is csak ilyen utóbbi váltó tekintetében van helye és pedig a moratorium-rendelet 3. § 7. e) pontjában megállapított arányszámítás szerint előálló összeg erejéig. Annak igazolása azonban, hogy a váltó csakugyan biztosítási díj fedezetére adatott, nem az óvási eljárásra tartozik, mert hiszen a 2. § értelmében az óvatoló személyek úgy sem tagadhatják meg az óvást. A váltóbirtokosnak tehát csak a perben kell ezt és az érvényesített összeg helyes számítását igazolnia és pedig már a keresetben, hogy a sommás végzés kibocsátható legyen.

A fentemlített tartozások halasztás alól kivett %-nak törlesztését, ha a tartozás fedezetül váltó is adatott, méltánytalan volna az adóstól követelni anélkül, hogy ne nyerne egyuttal biztosítást aziránt, hogy egy harmadik jóhiszemű váltóbirtokos által nem fog ellene a törlesztésre való tekintet nélkül később az egész váltó-

összeg érvényesíttetni. Erről gondoskodik az eljárási rendelet 6. §-nak 1. bek., kimondván, hogy a bírói marasztalást attól a feltételtől kell függővé tenni, hogy a hitelező a teljesített fizetést a váltó trv. 39. §-a értelmében a váltón nyugtatja.

5. A moratorium-rendelet 2. § 3. bek. kimondja, hogy a váltóbirtokos az augusztus 1. előtt kapott *kitöltetlen váltót* csak oly módon van jogosítva kitölteni, hogy a váltó a moratorium alá essék, vagyis legkésőbb 1914. július 31-iki kelettel; az ezzel ellenkező kitöltést megállapodásellenesnek kell tekinteni. Ez a szabály nyilván nem fedi a prolongatiós váltók esetét, melyeknél éppen arról van szó, hogy a moratorium alatt, tehát aug. 1. után adhasson az adós a moratorium alá eső lejárt váltók helyett új váltókat anélkül, hogy ezek keletjüknél fogva perelhetők legyenek. Ehelyett tehát tulajdonképpen olyan rendelkezésre lett volna szükség, mely lehetővé tette volna, hogy a moratorium alatt, tehát augusztus 1. utáni kelettel lehessen olyan (prolongatiós) váltókat is kiállítani és a hitelezőnek átadni, melyek egy a váltóra vezetett feljegyzéssel keletjük dacára mégis a moratorium alá helyeztetnének. Ilyen rendelkezés hiányában ezt csak úgy lehet elérni, ha az augusztus 1. után kapott váltók megegyezéssel augusztus 1. előtti kelettel láttatnak el, aminek különben, miután a hitelező ilyen váltó elfogadása után is adhat maga halasztást, akadály a alig lehet.

A 2. § 3. bek.-nek szabálya ezek szerint csak a szokásos fedezeti bianco-váltókra vonatkozhatik és itt nélkülözzük megint azt a különböztetést, hogy az alapul szolgáló tartozás moratorium alá esik-e vagy nem, mert utóbbi esetben nyilván nem lehet jogos alapja annak, hogy a hitelező ne láthassa el a váltót oly kelettel, hogy a váltó se essen moratorium alá.

6. *Ausztriában* az 1914. szeptember 27-én kibocsátott újabb moratorium-rendelettel a váltótartozások tekintetében is megkezdett már a moratorium részleges megszüntetése. A váltótőke ezen százalékos megosztása az intézkedések egész sorát tette szükségessé, különösen az óvás és a fizetési visszkeresetre vonatkozólag. Tekintve, hogy előreláthatólag nálunk is a váltómoratorium megszüntetése csak részletekben való törlesztés útján lesz keresztülvihető, talán nem végezzünk felesleges munkát, ha a váltójogok érvényesítése terén egy ilyen szabályozással felidézett jogállapotot és annak bizonyára nálunk is mintául szolgáló mikénti rendezését már most röviden ismertetjük.

Előrebocsátandó, hogy Ausztriában általában az összes, augusztus 1. előtt keletkezett és ennél fogva eddig halasztásban részesített követeléseknek, — a váltóból eredő követeléseket is ideértve — 25%-a, de legalább 100 K az egész tartozás utáni kamatokkal együtt, a halasztás alól kivétel. A fizetéseknek az egész vonalon ily mértékben való felvétele igaz, hogy később teljesíthetetlennek mutatkozott és ennél fogva egy október 15-én kibocsátott pótrendelelettel akképen enyhített, hogy ehelyett október 14-én 10% és november 14-én további 15% fizetendő és a 100 K-ás minimum egyáltalán esik, de a váltótartozások tekintetében, főleg az óvásköltségre való tekintettel, továbbra is megmaradt azok 25%-nak és legalább 100 K-nak (tehát a 100 K-nál nem nagyobb összegről szóló váltóknak egészben) és ezenfelül az egész váltótőke utáni kamatoknak a moratorium alól való kivétele. (Csupán Galicziában és Bukovinában kellett egyáltalán a moratoriumot egészben fentartani, sőt itt kiterjesztetett a halasztás november hó 30-áig szóló tartammal a július 31. után kiállított és ott fizetendő váltókra is, tekintve, hogy ezidő szerint ott az óvasfelvételnek leküzdhetetlen akadályai vannak.)

A váltótőkének a halasztás alól kivett 25%-a tekintetében a fizetési nap: ha a váltó legkésőbb augusztus 14-ikén vált esedékessé, október 14-ike; ha a váltó augusztus 15. és szeptember 30. között vált esedékessé, az esedékesség napját követő 61-ik nap és ha a váltó október 1. és november 30. között vált vagy válik esedékessé, az esedékesség napja, de nem korábban október 14-ikénél. Ehhez képest veendő fel az óvás is a fizetési nap délutánján vagy az azt követő két köznapon, mindazonáltal egy október 3-ikán megjelent pótrendelethez képest azzal a változtatással, hogy az ily módon október 14-ikén tömegesen esedékessé váló váltók óvási határideje hat köznappal meghosszabbított. Ellenben a váltótőkének továbbra is két havi halasztás alá eső 75%-a tekintetében a fizetés határideje, ha a váltó október 1. előtt vált esedékessé, november 30-áig, ha pedig a váltó október 1. és november 30. között vált vagy válik esedékessé, 61 nappal meghosszabbítatik. Ennek megfelelően hosszabbítatik meg az óvasfelvétel határideje is.

Az egyáltalán moratorium alá eső, t. i. augusztus 1. előtt kiállított váltókat tehát esedékesség szempontjából következőképpen kell megkülönböztetni:

a) az augusztus 1. és 14. között lejárt váltók 25%-a október 14-én, 75%-a november 30-án fizetendő;

b) az augusztus 15. és szeptember 30. között lejárt váltók 25%-a két hónappal később azon naptári napon fizetendő, amely száma szerint a váltóban megjelölt fizetési napnak megfelel, 75%-a ellenben november 30-án fizetendő;

c) az október 1. és 14. között lejárt váltók 25%-a október 14-én, 75%-a a lejárat nap után két hónappal fizetendő;

d) az október 15. és november 30. között lejárt váltók 25%-a a lejárat napon, 75%-a a lejárat nap után két hónappal fizetendő;

e) a december 1-től lejárató váltókra a moratorium nem vonatkozik és egyelőre fennáll a váltó szerinti lejárat napja.

Ily módon október 14-én 25% erejéig óvásra kerültek a) az augusztus 1. előtt kiállított és augusztus 1. és 14. között lejárt és b) az augusztus 1. előtt kiállított és október 1. és 14. között lejárt váltók. Ellenben az augusztus 14. után, de október 1. előtt lejárt váltók 25% erejéig is csak a lejárat nap után két hónappal érvényesíthetők és kerülnek óvásra; így tehát míg egy október 1-én lejárt váltó 25%-a október 14-én, addig egy, egy nappal előbb szeptember 30-án lejárt váltó 25%-a csak november 30-án fizetendő és óvatolható. Aminek magyarázata az, hogy miután a korábbi rendelettel a szeptember 30-ig lejárt váltók egész összegben halasztást kaptak, ezt most 25% erejéig sem lehet utólag megvonni; ellenben az október 1. után lejárató váltók csak 75% erejéig kaptak halasztást, 25% erejéig pedig egyáltalán nem, csupán azt a kedvezményt, hogy október 14. előtt ez a 25% sem követelhető.

Ha a 25% részfizetés teljesítetik, a váltón fel kell jegyezni, mikor, ki és milyen összeget fizetett és annak, aki fizet, a váltó másolatán nyugtát kell adni.

A 25%-os részfizetés nemteljesítését a visszkereset fenntartása végett óvással meg kell állapítani és pedig még akkor is, ha az óvás el volt engedve. Az előzőket is a váltótörvény szerint értesíteni kell.

Külön szabályozásra volt szükség arra az esetre, ha egy visszkereseti kötelezett teljesíti a részfizetést. E tekintetben a rendelet szerint a moratorium alá eső, tehát augusztus 1. előtt kiállított váltóknál különböztetni kell aszerint, amint augusztus 1. előtt vagy azután jártak, illetve járnak le. Ugyanis az augusztus 1. előtt lejárt váltók még szabály szerint megóvatoltattak, de a visszkereseti kötelezett ellen augusztus 1-től a moratorium folytán már érvényesíthetők nem voltak. Az ilyen váltóra pedig most is csupán 25% erejéig követelhető fizetés a visszkereseti kötelezettől és így a fennmaradó 75%-ra tekintettel a váltóbirtokosnak úgy a váltót, mint az egész váltóösszegre nézve felvett óvást vissza kell tartania. Biztosítani kell tehát már most egyfelől a visszkereseti kötelezettet, hogy noha a váltó és óvás birtokában nincsen, további visszkeresettel élhessen az előzők és az elfogadó ellen és másfelől az elfogadót az ellen, hogy ne kellessen esetleg többször fizetnie, egyszer a váltóbirtokosnak a váltó alapján és másodszor a visszkereseti kötelezettnek a váltó beváltása alapján. Erre szolgál a rendeletnek az az intézkedése, hogyha egy visszkereseti kötelezett egy augusztus 1. előtt lejárt váltóra a 25%-os részletfizetést teljesítette, a fizetésnek a váltóra való feljegyzésén és a váltómásolaton való nyugtán kívül követelheti az óvás hiteles másolatát is. Ezekkel az eszközökkel a váltót beváltó visszkereseti kötelezett visszkeresettel élhet előzői ellen és a váltóbirtokos a részfizetésnek a váltóra való, kötelezően előírt, feljegyzése folytán azt nem követelheti azoktól újból és úgyszólván ártalmatlanná van téve. Nehogy pedig több óvásmásolat alapján többszörösen lehessen visszkeresettel élni, kimondatik az is, hogy a hitelesített másolat kiszolgáltatását az óvásban meg kell említeni és az óvásból másodpéldányt vagy egynél több hitelesített másolatot nem szabad kiadni. A közjegyzőre nem lesz mindig könnyű megállapítani, hogy a másodpéldány kiadásának tilalma mely óvására vonatkozik, mert eddig az óváskönyvből korlátlanul adhatott másodpéldányt anélkül, hogy ilyenek kiadása ott megemlítené lett volna. Tulajdonképpen tehát az itt tekintetbe jövő utolsó három havi (május 1—július 31.) óvásairól egyáltalán nem szabadna többé másodpéldányt kiszolgáltatni. Erre a körülményre már most felhívjuk a figyelmet arra az esetre, ha nálunk is megkezdetik majd a váltótartozásoknak részletekben való törlesztése, amikor hasonló intézkedésekre nyilván szintén szükség lesz. Az augusztus 1. előtt kiállított, tehát a moratorium alá eső váltók közül ellenben azoknál, melyek augusztus 1-én vagy azután járnak le, a visszkereseti kötelezett 25%-os részfizetése esetében már nincsen akadálya annak, hogy a csupán a nem teljesített 25%-os részfizetés tekintetében felvett eredeti óvás neki az általános váltójogi szabályok szerint kiadassék, amit a rendelet külön ki is mond, ez esetben is természetesen ezenkívül

seti kötelezett ellen augusztus 1-től a moratorium folytán már érvényesíthetők nem voltak. Az ilyen váltóra pedig most is csupán 25% erejéig követelhető fizetés a visszkereseti kötelezettől és így a fennmaradó 75%-ra tekintettel a váltóbirtokosnak úgy a váltót, mint az egész váltóösszegre nézve felvett óvást vissza kell tartania. Biztosítani kell tehát már most egyfelől a visszkereseti kötelezettet, hogy noha a váltó és óvás birtokában nincsen, további visszkeresettel élhessen az előzők és az elfogadó ellen és másfelől az elfogadót az ellen, hogy ne kellessen esetleg többször fizetnie, egyszer a váltóbirtokosnak a váltó alapján és másodszor a visszkereseti kötelezettnek a váltó beváltása alapján. Erre szolgál a rendeletnek az az intézkedése, hogyha egy visszkereseti kötelezett egy augusztus 1. előtt lejárt váltóra a 25%-os részletfizetést teljesítette, a fizetésnek a váltóra való feljegyzésén és a váltómásolaton való nyugtán kívül követelheti az óvás hiteles másolatát is. Ezekkel az eszközökkel a váltót beváltó visszkereseti kötelezett visszkeresettel élhet előzői ellen és a váltóbirtokos a részfizetésnek a váltóra való, kötelezően előírt, feljegyzése folytán azt nem követelheti azoktól újból és úgyszólván ártalmatlanná van téve. Nehogy pedig több óvásmásolat alapján többszörösen lehessen visszkeresettel élni, kimondatik az is, hogy a hitelesített másolat kiszolgáltatását az óvásban meg kell említeni és az óvásból másodpéldányt vagy egynél több hitelesített másolatot nem szabad kiadni. A közjegyzőre nem lesz mindig könnyű megállapítani, hogy a másodpéldány kiadásának tilalma mely óvására vonatkozik, mert eddig az óváskönyvből korlátlanul adhatott másodpéldányt anélkül, hogy ilyenek kiadása ott megemlítené lett volna. Tulajdonképpen tehát az itt tekintetbe jövő utolsó három havi (május 1—július 31.) óvásairól egyáltalán nem szabadna többé másodpéldányt kiszolgáltatni. Erre a körülményre már most felhívjuk a figyelmet arra az esetre, ha nálunk is megkezdetik majd a váltótartozásoknak részletekben való törlesztése, amikor hasonló intézkedésekre nyilván szintén szükség lesz. Az augusztus 1. előtt kiállított, tehát a moratorium alá eső váltók közül ellenben azoknál, melyek augusztus 1-én vagy azután járnak le, a visszkereseti kötelezett 25%-os részfizetése esetében már nincsen akadálya annak, hogy a csupán a nem teljesített 25%-os részfizetés tekintetében felvett eredeti óvás neki az általános váltójogi szabályok szerint kiadassék, amit a rendelet külön ki is mond, ez esetben is természetesen ezenkívül

helye lévén a részfizetés feljegyzésének az eredeti váltóra és a váltómásolatra vezetett nyugta kiadásának.

Természetesen amint nálunk a kamatok tekintetében (l. fentebb 3. alatt), ép úgy Ausztriában a 25 %-os tőkerészlet tekintetében felvett óvás hatálya sem terjed ki a fennmaradó 75 %-ra, illetve az előreláthatólag még többszörös tőkerészletekre. Az ebből felmerülő költségszaporulat indította az osztrák igazságügyministert arra, hogy kérelemmel forduljon a közjegyzői kamarák útján a közjegyzőkhöz aziránt, hogy tömeges óvásfelvétel esetében a vitelbért ne minden óvás után, hanem csupán a válóságos költséget megosztva számítsák fel.

A fizetésre, fizetés végett való bemutatásra és óvásfelvételre a fentiek szerint megállapított határidő alkalmazása elesik, ha a váltónak, tekintet nélkül a fizetés helyére és a kiállítás napjára, a bemutatását vagy az óvásfelvételt valamely, a háborus események következtében beállott legyőzhetetlen akadály (erőhatalom) gátolja, mely esetekben az annyival hosszabbítatik meg, amennyi elegendő arra, hogy a váltójogi cselekmény az akadály megszűnte után teljesíthető legyen, de legalább is 10 köznappal az akadály megszűnte után. Az óvásban az akadály és ennek tartama lehetőség szerint megjelölendő.

Az összes ismertetett rendelkezések a csekkre megfelelően alkalmazandók.

7. A váltóra és az óvástra vonatkozó és a közjegyzői gyakorlatot közvetlenül érdeklő moratoriumos rendelkezések kimerítő megvilágítása után reátérhetünk a többi fontosabb rendelkezések rövid ismertetésére, egyébként utalva magára a rendeletek szövegére.

A moratorium-rendelet 4—11. §-ai a halasztás alóli kivételeket szabályozzák, nagyobbára a korábbi rendelkezések ismétlésével, de amint már jeleztük, újabb kivételek felállításával is.

A jelzálogtartozások tekintetében a második moratorium-rendelet csupán a törlesztéses záloglevélkölcsönöknek kamatait és tőketörlesztő részleteit vette ki a halasztás alól. A kiegészítő rendelet kiterjesztette ezt a jelzáloggal biztosított, nem záloglevélkölcsönöknek kamataira és törlesztéses kölcsönöknek tőketörlesztő részleteire is, feltéve, hogy az ingatlan bérbe vagy haszonbérbe van adva és hogy a tényleg befolyt bér vagy haszonbér a köztartozások és záloglevélkölcsönök annuitásai után ezt még fedezi. A

harmadik moratorium-rendelet, miután a kamatok ugyis általában ki vannak véve a halasztás alól (5. §), a törlesztéses kölcsönök tőketörlesztő részleteire ugyanazon megszorításokkal szintén fenntartja a halasztás alóli kivételt, egyúttal pedig a törlesztéses kölcsön kritériumát abban állapítja meg, hogy a tőke legalább 15 év alatt előre megállapított terv szerint törlesztendő legyen. Ugy a záloglevél, mint az egyéb törlesztéses jelzálogkölcsönök kamat vagy tőketörlesztő részleteinek nem fizetése csupán azoknak és a kikötött kötbérnek érvényesítésére, de nem a kölcsön felmondására vagy azonnal esedékessé váltára ad jogot.

A legfőbb két új kivétel: a megbízásból és más hasonló személyes munkateljesítményekre irányuló szerződésekből eredő költség és díjtarozások 25%-a és az ingó dolgok vételára és ipari munkateljesítmények ellenértéke címén fennálló tartozások havi 10—10%-a, összesen tehát, a halasztás két havi tartamát tekintve, 20%-a. Emellett még a kamatoknak általában való kivétele, a harmadik moratorium-rendeletnek azon intézkedései, melyekben a moratorium lehető megszorításának, a normális gazdasági rendre való visszatérésnek törekvése jelentkezik. Feltűnő ezzel szemben, hogy a takaré- és folyószámlán kezelt betétek tekintetében a moratorium enyhítését nem tartották szükségesnek és nagyjában az eddigi kezelést fenntartották.

A kétoldalu, főleg a szállítási szerződések teljesítésére vonatkozó szabályok lényegileg változatlanul átvétettek az erre vonatkozó kiegészítő rendeletből. (12—16. §§.) Ehhez képest: a vevő csak úgy követelhet az eladótól teljesítést, ha a maga részéről lemond a moratorium igénybevételéről, de ha ezt megteszi, az eladó tartozik a szerződést az eredeti feltételek mellett teljesíteni és az általános szabályok szerinti esetek kivételével nem követelhet azoktól eltérőleg készpénzfizetést. Ha a vevő a moratoriumhoz ragaszkodik és az eladó hajlandó így is szállítani, a szerződés szintén az eredeti feltételek szerint érvényben marad, csak épen a moratorium illeti a vevőt. Ha a moratoriumra nézve egyik vagy másik értelemben nem jön létre megegyezés: bármelyik fél elállhat a szerződéstől, ami akár a lejáratkor, akár előzetesen történhetik. Ugyanezen szabályozás alá esnek az ingatlan adósvételek is, azonban ha a vevő az ingatlannak birtokába lépett, vagyis az ingatlan átadása után, a szerződéstől elállani nem lehet, mert a szerződés ezáltal már teljesítve lett.

Az *erőhatalom* (vis major) hatására vonatkozó jogszabályokat a rendelet most sem érinti.

8. Az új *eljárési rendelet* a korábbiak hatályon kívül helyezésével, annak intézkedéseit részben változatlanul átveszi, részben a szükséghez képest és különösen a követelések megkezdett százalékos megosztásának a gyakorlatban való keresztülvitele szempontjából módosítja és így, — ép úgy mint a moratorium-rendelet az egész anyagi jogot, — viszont a moratoriumnak a polgári peres és nem peres eljárásra való hatását magában foglaló egész eljárási jogot tartalmazza. Érintetlenül marad ellenben az 5761/1914. M. E. számú rendelet, mely csupán a katonai szolgálatot teljesítő, vagy ezekkel egy tekintet alá eső egyének peres, végrehajtási, csőd és egyéb perenkívüli ügyeinek felfüggesztése iránt intézkedik és a hadiállapot változatlan fennállása mellett módosításra nem szorult. Megjegyzendő azonban, hogy a végrehajtási, nevezetesen az ingatlan-árverés tekintetében is, ezentúl nem az összkormány ezen egyébként hatályban maradt rendeletének 8. §-a, hanem a most kibocsátott igazságügyministeri rendelet alább ismertetendő 14. §-a áll, noha egy összministeriumi rendeletnek az egyik szakminister rendeletével való módosíthatását illetőleg bizonyára aggályok merülhetnek fel.

Fenntartatott, a különösen ügyvédi körökben felmerült ellenindítványok daczára, a polgári peres eljárásban alapelvül az, hogy moratorium alá eső pénztartozás iránt keresetet indítani nem lehet és a bíróság hivatalból köteles visszautasítani az oly keresetlevelet, amelynek tartalmából nem tűnik ki, hogy az azzal érvényesíteni kívánt pénztartozás moratorium alá nem esik. Ha azonban a pénztartozás egy része vagy kamatja nem esik moratorium alá és az adós e rész vagy kamat tekintetében nem tett eleget fizetési kötelezettségének, a hitelező keresetét azzal együttesen az egész pénztartozásra — ideértve a kamatot és egyéb járulékot is — megindíthatja, amely esetben a pénztartozásnak moratorium alá eső részére nézve a teljesítési határidőt úgy kell megállapítani, hogy az a határozat jogerőre emelkedésétől számítandó annak az időnek a leteltét követő nappal kezdődjék, amely időt a m. kir. ministeriumnak a moratorium megszüntetéséről szóló rendelete állapít majd meg. (1—3. §§.)

A váltóval fedezett köztörvényi tartozásra való részfizetésnek a váltón leendő nyugtatásáról és mikénti perléséről (6. §), valamint

a váltókamat perlésének szabályozásáról (11. §) már fentebb szoltunk.

Moratorium alá eső követelés behajtására vagy biztosítására kielégítési vagy biztosítási végrehajtást elrendelni vagy foganatosítani általában nem lehet. Nem gátolja azonban ez a tilalom többek között pl. a hagyatéki zárlatot (12. §).

Tekintet nélkül arra, hogy az árverés útján kielégítendő követelés moratorium alá nem esik, augusztus hó 5. napjától kezdve a végrehajtási árverést ingatlanra csak akkor lehet foganatosítani, ha a telekkönyvi hatóság az augusztus hó 5. napja előtt megtartott árverésre beadott utóajánlat következtében újabb árverést rendelt és az utóajánlattevő az árverés foganatosítását kéri. Ingóra nézve az árverés foganatosíthatásának kivételes esetei az eddigiek maradtak.

Azt a kérdést, vajon van-e helye a moratorium alatt a zálogjog előjegyzésének moratorium alá eső követelés biztosítására (pl. lejárt váltó alapján), — amire nézve a telekkönyvi hatóságok ellentétes álláspontokat foglaltak el (pl. a budapestiek az előjegyzési kérvényeket eddig elutasították), — a rendelet igenlően dönti el, kimondván általában, hogy a moratoriumra vonatkozó rendelkezések nem érintik a telekkönyvi nem peres ügyekre vonatkozó szabályokat és így az a körülmény, hogy a követelés moratorium alá esik, nem akadályozza a telekkönyvi bejegyzést, — ideértve az előjegyzést is — amennyiben annak egyébként helye van. (21. §.)

A 22. § alapján, mely szerint birói kiküldöttnek biróilag megállapított járandóságaira a moratoriummal kapcsolatos rendelkezések nem nyernek alkalmazást, megállapíthatjuk, hogy a közjegyzői díjak a hagyatéki eljárásban nem esnek moratorium alá és azokra nézve ennél fogva a rendes teljesítési határidőt kell a bíróságoknak megállapítaniok.

Figyelemmel arra az általános érvényű szabályra, hogy moratorium alá eső pénztartozás iránt keresetet indítani nem lehet és az hivatalból visszautasítandó, intézkedni kellett volna az örökösödési eljárásban szabályozott perreutasítást illetőleg is. Ugyanis a bíróság arra utasítja az illető felet, hogy keresetét az örökösödési per birójánál záros határidő alatt indítsa meg, illetve a megindítást nyolcz nap alatt igazolja, mert különben a hagyaték átadása igényére való tekintet nélkül történik. De viszont az

ő esetleges pénzbeli követelésének érvényesítése a moratorium-rendelet szerint most ki van zárva, keresete visszautasítandó. Tehát kétségtelen, hogy a perreutasítási záros határidőbe a moratorium ideje be nem számítható, ami azonban valahol szintén kimondandó lett volna.

9. *Gyámpénztárilag* kezelt és a gyámsági vagy gondnoksági viszony megszűnése következtében esedékessé vált készpénzt a moratorium-rendelet 8. § 4. bekezdése szerint csak kivételesen és csak olyan mértékben kell kifizetni, amint azt a belügyminister esetről-esetre megállapítja. Az október 6-án 170,291/VIII. a) 1914. sz. a. kibocsátott belügyministeri körrendelet pedig ezen rendelkezést olyképen értelmezi, hogy az árvaszéknek nem is szabad egy nagykorúvá vált egyénnek készpénztökéjét bármilyen mértékben sem kiutalnia, még ha akarná és pénze is volna rá, hanem minden esetben a „halaszthatatlan szükség“ megállapítása esetén a kiutalás iránt felterjesztést kell intéznie a belügyministerhez, akinek tehát minden nagykorúság vagy férjhezmenetel stb. esetében döntenie kell, ami nyilván olyan munkatöbbletet fog előidézni a ministeriumban, hogy az érdekelték és pedig épen a szegényebbek és járatlanabbak egyáltalán nem fognak várva-várt kis pénzükhöz juthatni.

10. A *lakásfelmondási* ügyekben, — amelyekben való eljárás a 4873/1894. I. M. E. sz. igazságügyministeri rendelet 7. §-a, illetve az 1915. január 1-től ennek helyébe lépő polgári perrendtartás 637. §-a szerint a kir. közjegyzők hatáskörébe is tartozik — a moratorium következtében a felmondás joga és érvényesíthetése tekintetében a következő változások állottak be:

Ha a bérfizetésre kötelezett fél katonai szolgálatot teljesít stb. és ennél fogva a bér moratorium alá esik (moratorium-rendelet 4. § 8.), bérnemfizetés okából a bérbeadót egyébként szerződés, szabályrendelet, vagy más jogszabály szerint megillető rendkívüli felmondásnak sem lehet természetesen helye. Az október 27-én 7868/1914. M. E. sz. a. kibocsátott kiegészítő rendelet 1. §-a szerint pedig a moratorium alá nem eső bér nemfizetése okából sincs helye rendkívüli felmondásnak heti vagy havi bérleteknél egyáltalán nem és hosszabb tartamú bérleteknél sem, ha a bérlő a bérösszegnek egy-egy hónapra eső részét minden hó 5-ik napjáig megfizeti. (Ez a rendelkezés azonban nem érinti a bérbeadónak egyébkénti jogát az egész, pl. negyedévi bérösszeg érvé-

nyesíthetése iránt, csak épen a rendkívüli felmondást zárja ki.) A rendkívüli felmondás közlése iránt megkeresett közjegyzőnek tehát ilyen esetekben a közj. rendt. 59. §-a szerint kell eljárnia.

Nincsen semmi anyagi jogi akadály ellenben a rendes felmondásnak a rendes felmondási idő (főv. lakb. szab. 28. §) alatt, sem a rögtöni hatályu felmondásnak (u. o. 9., 10., 12., 15—18., 24. §§) a megkivánt feltételek egyébkénti fennforgása esetén. A felmondás érvényesíthetését azonban itt is érintik a változott eljárási szabályok. Nevezetesen ha a fél katonai szolgálatot teljesít, a felmondásnak a kir. közjegyző általi közlésére nézve ugyan a rendes szabályok alkalmazandó (igm. rend. 7. §, közj. rendt. 101. §), tehát a közjegyző az értesítvényt mint rendesen kézbesítés végett a bíróságnak mutatja be, de az utóbbinak már az 5761/1914. M. E. sz. rendelet 12. §-a értelmében a katonai szolgálatot teljesítő egyént ismeretlen helyen távollevőnek kell tekintenie és azonkívül a felmondás érvényességének megállapítása iránti per ugyanazon rendelet 1. §-a szerint felfüggesztés alá is esik.

H.

A m. kir. ministeriumnak 7205/1914. M. E. számú rendelete

magánjogi kötelezettségek teljesítésére újabb halasztás engedése (moratorium) tárgyában.

Harmadik moratoriumi rendelet.

A m. kir. ministerium a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről alkotott 1912 : LXIII. t.-cz. 16. §-ában nyert felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

I. Halasztás alá eső pénztartozások.

1. §.

A magánjogi kötelezettségek teljesítésére az 1914. évi augusztus hó 12. napján 6045/1914. M. E. szám alatt kiadott rendelettel engedett halasztás (moratorium) mindazokra a pénztartozásokra nézve, amelyeket a jelen rendelet a halasztás alól ki nem vesz, 1914. évi november 30. napjáig bezárólag meghosszabbítatik.

Az 1914. évi szeptember hó 30. napja után 1914. évi november hó 30. napjáig bezárólag lejáró pénztartozások fizetésére, amelyek 1914. évi augusztus 1. napja előtt kiállított váltón, kereskedelmi utalványon, köz-

raktári jegyen, csekken vagy általában olyan kereskedelmi ügyleten vagy más magánjogi címen alapulnak, amely 1914. évi augusztus 1. napja előtt keletkezett, a lejáratától számított két hónapi halasztás (moratorium) engedtetik.

Oly pénztartozások tekintetében, amelyek után kikötés alapján vagy törvénytől fogva kamat jár, a kamatot a halasztás idejére is lehet számítani. Nem kamatozó tartozás után törvényes kamat számítható.

2. §.

A halasztás ideje alatt a halasztás alá eső váltó, kereskedelmi utalvány, közraktári jegy és csekk tekintetében a fizetés végetti bemutatás és a fizetés hiánya miatt felvett óvás, csekknél pedig az 1908:LVIII. t.-cz. 17. §-ában említett igazolás is hatálytalan, amennyiben az 5. §-ból más nem következik. Láttra vagy lát után bizonyos időre szóló váltónál a lejárat megállapítását célzó bemutatás hatályos.

Az óvás felvételére hivatott személy az óvás felvételét meg nem tagadhatja arra való hivatkozással, hogy az a jelen rendelet szerint hatálytalan.

A váltóbirtokos az 1914. évi augusztus hó 1. napja előtt kapott kitöltetlen váltót csak oly módon van jogosítva kitölteni, hogy a váltó halasztás alá essék. Az ellenkező kitöltést megállapodásellenesnek kell tekinteni.

Az 1914. évi augusztus hó 1. napja előtt kiállított váltó tekintetében a halasztás ideje alatt az 1876:XXVII. t.-cz. 25—29. §-aiban szabályozott biztosítási visszkeresetnek helye nincs.

Halasztás alá nem eső olyan váltó, kereskedelmi utalvány és közraktári jegy tekintetében, amely 1914. évi december hó 1. napja előtt jár le, a fizetés végetti bemutatásnak és a fizetés hiánya miatti óvás felvételének legkésőbb akkor kell történnie, amikor ennek történnie kellene, ha az illető váltó, kereskedelmi utalvány, vagy közraktári jegy a jelen rendelet értelmében halasztás alá esnék.

3. §.

Az 1. §-ban engedett halasztás a találmányi szabadalmi évi díjakra is kiterjed.

II. Halasztás alá nem eső pénztartozások.

4. §.

Az 1. §-ban engedett halasztás alá nem esnek:

1. állami és államilag biztosított adósságok kamatai, tőketörlesztő részletei és járadékai;

2. zálogleveleknek, valamint gyámi pénzek elhelyezésére alkalmas vagy óvadékképesé nyilvánított egyéb kötvényeknek kamatszelvényei és kisorsolt címletei;

3. törlesztéses záloglevélkölcsönöknek folyó kamatai és folyó tőketörlesztő részletei a jelzálogadóssal szemben, valamint olyan követeléseknek

ily kamatai és tőketörlesztő részletei, amely követelések a 2. pontban említett egyéb kötvényeknek kibocsátására alapul szolgálhatnak;

4. vízvezetési és világítási műveknek, általában közüzemeknek használatáért fizetendő díjak;

5. oly pénztartozások, amelyek az adósságot a Vörös Kereszt Egylettel szemben vagy a hadbavonultak hozzátartozóinak segélyezésére vagy a háború alkalmából másnemű segélynyújtásra rendelt alappal szemben közvetlenül vagy utalványozás alapján terhelik;

6. tartásdíjak és életjáradékok;

7. a biztosítási ügyletből eredő tartozások közül:

a) a hadi szolgálatban bekövetkezett halál esetére külön kötött vagy arra külön díj fejében kiterjedő biztosításnál, amennyiben a halál a hadiszolgálat következménye, valamint a katonai szolgálat esetére szóló biztosításnál az egész biztosítási összegnek kifizetése;

b) más életbiztosításnál, amely nem esik a 6. pont alá, a biztosítási összeg ötszáz koronáig terjedő részének kifizetése;

c) a biztosítónak az a tartozása, amely az életbiztosítási kötvény visszavásárlására vagy az ily kötvény alapján kölcsön folyósítására irányul, kétszáz korona erejéig;

d) tűz- és jégbiztosításnál, valamint állatbiztosításnál az egész kárösszegnek, minden más kárbiztosításnál a kárösszeg négyszáz koronáig terjedő részének kifizetése;

e) az a) pont alá eső életbiztosításnál, valamint a tűz- és a jégbiztosításnál és az állatbiztosításnál a díjak fizetése egészen, minden más kárbiztosításnál és a baleset elleni biztosításnál a díjak fizetése abban az arányban, amelyben a biztosítási összeg a biztosító által a d), illetőleg a b) pont értelmében fizetendő legmagasabb összeghez áll; az ilyen biztosítási díjak fedezetéül adott váltók és az ilyen biztosítási díjak címén fennálló folyószámlatartozások — a folyószámlai viszonyra vonatkozó megállapodások sérelme nélkül — szintén ki vannak véve a moratorium alól;

f) a viszontbiztosítónak a biztosításból eredő tartozásai az a)—d) pontok értelmében a biztosító által fizetendő összegek arányában, továbbá az a) pont alá eső életbiztosítás, a tűz- és a jégbiztosítás és az állatbiztosítás alapuló viszontbiztosítási díjak egész összegükben, az egyéb ágbeli viszontbiztosítási díjak pedig abban az arányban, amelyben a biztosított a biztosítási díjakat fizetni köteles;

8. bértartozások, kivéve ha a kötelezett fél katonai szolgálatot teljesít, vagy a katonai szolgálatot teljesítő egyénekkal egy tekintet alá esik és nem részesül szolgálati vagy alkalmazási viszonyból folyó rendes járandóságokban vagy legalább lakpénzben vagy lakbér céljaira nyújtott közsegélyben; ha a kötelezett fél csupán lakpénzben vagy lakbér céljaira nyújtott közsegélyben részesül, a bértartozás csak az élvezett lakpénznek vagy közsegélynek megfelelő mértékben fizetendő;

9. haszonbértartozások;

10. bérbe vagy haszonbérbe adott ingatlanokon jelzáloggal biztosított s a 3. pont alá nem eső törlesztéses kölcsönöknek folyó tőketörlesztő részletei a jelzálogadóssal szemben, kivéve ha a kötelezett igazolja, hogy a

tényleg befolyt bér vagy haszonbér az ingatlant terhelő köztartozásoknak, a 3. pont értelmében fizetendő kamatoknak és tőketörlesztő részleteknek, végül az ingatlant terhelő s az 5. § értelmében fizetendő többi kamattartozásnak levonása után — amennyiben mindezek az illető bérleti vagy haszonbérleti időszakra esnek — a jelen pontban említett többi tőketörlesztő tartozást nem fedezi; amennyiben az így kiszámított összeg az utóbb említett tőketörlesztő tartozásokat csak részben fedezi, a fizetés ezen részösszeg erejéig teljesítendő, a fizetési kötelezettségek sorrendjére nézve pedig a telekkönyvi rangsor az irányadó;

11. szolgálati szerződésekből eredő tartozások, ideértve a mezőgazdasági, kereskedelmi vagy ipari munkaviszonyból eredő tartozásokat is;

12. megbizásból és más hasonló személyes munkateljesítményekre irányuló szerződésekből eredő költség és díjtartozások, ideértve az orvosi, ügyvédi, mérnöki, írói és művészi, alkuszi, közvetítői és ügynöki díjakat, amennyiben az 1914. évi augusztus 1. napja előtt végzett munkateljesítményekért járnak, a lejárt tartozás huszonöt százaléka erejéig;

13. az 1914. évi augusztus 1. napja előtt szállított dolgok vételára címén és az e nap előtt végzett ipari munkateljesítmények ellenértéke címén fennálló tartozások, havonként a lejárt tartozás tíz-tíz százaléka erejéig, amely százalékat mindig a lejárt tartozás eredeti összege után kell számítani, ha ugyanannak az adósnak ugyanazzal a hitelezővel szemben több lejárt tartozása van, a tíz százalék mindegyik tartozás után külön számítandó; az első részletet a jelen pont mindegyik esetében a lejárat napján és ha ez az 1914. évi október 15. napja előtti időbe esik, október 15. napján kell megfizetni;

14. a munkavállalót alvállalkozójával szemben terhelő tartozások, a 13. pont szerint fizetendő részleteken felül is, abban az arányban, amelyben a munkavállaló a teljesített munkáért az ellenértéket kézhez kapta;

15. idegen vagyon kezeléséből — ideértve az eladási bizományt is — akár a halasztás ideje alatt befolyó, akár az azt megelőzően befolyt értékek kiszolgáltatása, a vagyonkezelőt megillető jogok épségben tartásával; továbbá a biztosító társaságok ügynökeinek a biztosító társaságokkal szemben ezen viszonyuk alapján fennálló tartozásai, ideértve az e címen fennálló folyószámlatartozásokat is, a folyószámlai viszonyra vonatkozó megállapodások sérelme nélkül;

16. az 1914. évi augusztus 1. napja előtt kötött, de a moratorium fennállásának ideje alatt teljesítendő szerződés alapján az elállás jogának gyakorlásából, avagy a szerződés nem teljesítéséből vagy nem kellő teljesítéséből eredő pénztartozások;

17. bűncselekményekből eredő pénztartozások.

Törlesztéses kölcsönnek e rendelet alkalmazásában azt kell tekinteni, amelynél a tőke lefizetése előre megállapított törlesztési terv szerint legalább tizenöt évre van elosztva.

5. §.

A 4. § 1—3. pontjaiban nem említett kamatok, amennyiben 1914. évi július hó 31. napja után jártak vagy járnak le, vagy határozott lejárat

hiányában 1914. évi augusztus hó 1. napjánál nem régibb idő óta folynak, szintén nem esnek az 1. §-ban engedett halasztás alá.

A váltókamatok iránti követelés érvényesítésére a váltóösszeg érvényesítése tekintetében fennálló szabályokat kell megfelelően alkalmazni; a 2. § utolsó bekezdésének szabálya ide is kiterjed.

Határozott napon lejárat kamatok a lejáratkor és ha ez az 1914. évi október hó 15. napja előtti időbe esik, október hó 15. napján kell megfizetni.

Határozott lejárat hiányában a kamatok — eltérő megállapodás sérelme nélkül — kéthónaponként utólag fizetendők. Ha a kamat 1914. évi augusztus hó 1. napjánál régibb idő óta folyik, a két hónapot 1914. évi augusztus hó 1. napjától kell számítani. Ha a kamatot e szabályok szerint 1914. évi október hó 15. napja előtt kellene megfizetni, a fizetést október hó 15. napján kell teljesíteni.

6. §.

Betéti üzlettel foglalkozó intézeteknél és más ily cégeknél 1914. évi augusztus hó 1. napja előtt betéti könyvre vagy folyószámlára elhelyezett betétekről, ideértve az 1914. évi augusztus hó 1. napja előtt lejárt kamatokat is, a betevő — a kikötött felmondási idők épségben tartása mellett — az e rendelettel engedett halasztás ideje alatt csak az alább következő korlátok között rendelkezhetik.

Ha a betéti könyvre vagy a folyószámlára elhelyezett betét 1914. évi augusztus hó 1. napján kétezer koronát meg nem haladt, a betevő az 1914. évi augusztus hó 1. napja óta folyó egész időre kétszáz koronának, ha pedig kétezer koronát meghaladt, havonként kétszáz koronának kifizetését követelheti; az utóbbi esetben azonban a halasztás egész ideje alatt az 1914. évi augusztus hó 1. napján fennállott betétből legfeljebb tíz százaléknak kifizetését lehet követelni.

A folyószámla tulajdonosa betétének kifizetését összegre való tekintet nélkül követelheti, amennyiben hitelt érdemlően kimutatja, hogy a kifizetendő összegre alkalmazottai fizetésének vagy munkabérének, üzemi vagy üzleti helyiségei bérének, a 4. § 3. pontjában említett tartozásainak vagy a 4. § 7. pontja értelmében általa fizetendő biztosítási díjaknak, a 4. § 12. és 13. pontjai szerint fizetendő tartozásainak, vagy az 5. § szerint fizetendő kamatoknak kiegyenlítésére, vagy végül mezőgazdasági, ipari vagy kereskedelmi vállalatában vagy üzemében anyag- vagy árubeszerzés végett mulhatatlanul szüksége van és az összeget evégből az arra jogosultnak utalja át.

Az 1. bekezdésben említett betéti könyvre vagy folyószámlára elhelyezett betétekből a betevő az őt terhelő adók vagy más köztartozások kiegyenlítéseül vagy az állam kölcsöneire történő befizetések céljából bármilyen összeget a beszédésükre vagy átvételükre hivatott pénztárhoz utalhat át.

Pénzintézetek vagy betéti üzlettel foglalkozó más cégek és biztosító-intézetek folyószámlára elhelyezett betéteikről, összegre való tekintet nélkül rendelkezhetnek, amennyiben hitelt érdemlően kimutatják, hogy a kívánt

összege a 4. § 2., 6. és 7. pontja, a jelen § vagy a 8. § értelmében őket terhelő tartozások kiegyenlítésére szükségük van.

A betevő a jelen § 3., 4. és 5. bekezdésében meghatározott jogával csak úgy élhet, ha a szükségelt összeget — amennyiben hosszabb felmondási idő kikötve nincs — legalább 8 nappal előbb írásban bejelenti.

Hitelszövetkezeteknél a jelen § szerint követelhető összeg a betét felét egyik esetben sem haladhatja meg.

Az 1914. évi augusztus hó 1. napján fennállott betétekből e napon vagy később kifizetett összegek a 2-dik bekezdés alapján utóbb követelt összegekbe beszámíthatók.

7. §.

A betéti üzlettel foglalkozó intézet vagy más ily cég az e rendelettel engedett halasztásra való hivatkozással nem tagadhatja meg a betevő olyan rendelkezésének a foganatosítását, amelynél fogva betétéből valamely összeg ugyanazon intézetnél vagy cégnél más folyószámlának javára irassék, vagy az átutalásra vonatkozó záradékkal ellátott betéti könyvre vitessék át. Az így más személy javára átutalt összeg felett ez a személy a halasztás ideje alatt csak a közte és a betevő között létrejött és az intézettel vagy céggel kötött megállapodás korlátain belül és csak annyiban rendelkezhetik, amennyiben arról a betevő átutalás nélkül rendelkezhetett volna; a betevő ebben az esetben megmaradó betéte felett a megfelelő összeg erejéig nem rendelkezhetik. A betevő a saját folyószámlájára vagy betéti könyvére átutalt összeg kifizetését szintén csak ugyanabban a mértékben követelheti, amelyben ezt az átutalás nélkül követelhetette volna.

Betéti könyvekre elhelyezett tízezer koronánál nem kisebb összeget a betevő ugyanazon intézetnél vagy cégnél meglevő vagy újonnan nyitandó folyószámlájára utalhat át és e folyószámlai követelése felett úgy rendelkezhetik, mintha az összeg eredetileg is folyószámlán lett volna elhelyezve.

8. §.

Közalapoknak folyószámlára vagy betéti könyvre elhelyezett betétei a felmerült szükséghez képest, melyet a felügyeletre hivatott kormányhatóság állapít meg, — a kikötött felmondási idő épségben tartása, de legalább nyolcz nappal előbb történt írásbeli bejelentés mellett — korlátlanul kifizetendők. A szükséglet mértékét a rendezett tanácsú városok, a nagy- és kisközségek alapjaira vonatkozólag ötezer koronát meghaladó összegek tekintetében a belügyminister, ötezer koronát meg nem haladó összegek tekintetében a vármegye alispánja állapítja meg.

Ugyanez áll a munkásbiztosító pénztáraknak és a bányatársulásoknak betéteire nézve.

Városok és községek, valamint a gyámpénztárak folyószámlára vagy betéti könyvre elhelyezett betéteikről folyó szükségleteik fedezése végett — a kikötött felmondási idő épségben tartása, de legalább nyolcz nappal előbb történt írásbeli bejelentés mellett — a 6. és 7. §-ban megszabott korlátokra való tekintet nélkül rendelkezhetnek. A folyó szükséglet mértékét Budapest székesfővárosra nézve huszezer koronát meghaladó

összegek tekintetében a belügyminister, huszezer koronát meg nem haladó összegek tekintetében a tanács, a törvényhatósági joggal felruházott és a rendezett tanácsú városokra nézve a belügyminister, a nagy- és kisközségekre nézve ötezer koronát meghaladó összegek tekintetében a belügyminister, ötezer koronát meg nem haladó összegek tekintetében a vármegye alispánja állapítja meg. A gyámpénztárakra nézve a folyó szükséglet megállapítására az árvaszék van hivatva.

A gyámpénztárban kezelt és a gyámsági vagy gondnoksági viszony megszűnése következtében esedékessé vált készpénzt csak kivételesen és csak olyan mértékben kell kifizetni, amily mértékben azt a belügyminister esetről-esetre megállapítja.

9. §.

Ha a moratorium alá nem eső pénztartozásra kötelezett adóssal szemben tartozásátvállalás alapján vagy más alapon másvalaki van kötelezve a tartozás megfizetésére vagy a kifizetett összeg megtérítésére, ez az utóbbi tartozás sem esik moratorium alá.

10. §.

A budapesti áru- és értéktőzsdén érvényben álló áru- és értéktőzsdés rend határozmányai alá tartozó ügyletek alapján a leszámolásban résztvevő tőzsdetagokat egymással szemben, ugyszintén az ilyen ügyletre megbízást adott tőzsdetagot a megbízott tőzsdetaggal és viszont ez utóbbit a megbízó tőzsdetaggal szemben a leszámolás eredményeképp terhelő pénztartozások nem esnek moratorium alá.

11. §.

Az 1881: XIV. t.-cz.-ben említett kézizálog-kölcsönügyleteknél a zálogkölcsöndíj nem esik moratorium alá; az árverést azonban csak a kereskedelemügyi minister által esetről-esetre adott engedély alapján lehet megtartani. A zálogkölcsöndíjat az 1881: XIV. t.-cz. 15. §-ában meghatározott időn túl is lehet szedni. A királyi zálogházakra ezek a szabályok megfelelően állanak.

III. A kétoldalú szerződések teljesítése.

12. §.

Az 1914. évi augusztus hó 1. napja előtt kötött kétoldalú szerződés alapján pénztartozással terhelt fél a nem pénzbeli szolgáltatásra kötelezett féltől a moratorium tárgyában kiadott rendelet fennállásának ideje alatt csak úgy követelhet teljesítést, ha saját tartozását már teljesítette, vagy a nem pénzbeli szolgáltatással egyidőben teljesíti vagy pedig — amennyiben a nem pénzbeli szolgáltatásra kötelezett félnek a szerződés szerint előre kell teljesítenie — lemond arról, hogy saját tartozására nézve moratoriumot vegyen igénybe és egyszersmind ugyanaból a szerződésből vagy hasonló tárgyú szerződésekből eredő hátralékos tartozását teljesíti.

13. §.

Ha az 1914. évi augusztus hó 1. napja előtt kötött kétoldalú szerződés alapján pénztartozással terhelt fél a másik féltől neki felajánlott teljesítéssel szemben saját tartozására nézve — ideértve az ugyanabból a szerződésből vagy hasonló tárgyú szerződésekből eredő hátralékos tartozását is — moratoriumot kíván igénybe venni, a másik fél a szerződéstől elállhat; elállása azonban csak úgy hatályos, ha azt a pénztartozással terhelt féllel szemben haladéktalanul (vétkes késlekedés nélkül) kijelenti.

Ugyanígy elállhat a szerződéstől a pénztartozással terhelt fél is, ha a másik fél a lejáratkor csak az esetre hajlandó teljesíteni, ha a pénztartozással terhelt fél lemond arról, hogy saját tartozására nézve moratoriumot vegyen igénybe és ha egyszersmind ugyanabból a szerződésből vagy hasonló tárgyú szerződésekből eredő hátralékos tartozását teljesíti.

Ha a nem-pénzbeli szolgáltatásnak részletekben kell történnie, az 1. és a 2. bekezdés szerint elállani csak az esedékes részlet tekintetében lehet; az egész szerződés tekintetében pedig csak akkor, ha a szolgáltatás oszthatatlan.

14. §.

Az elállás joga a nem-pénzbeli szolgáltatásra kötelezett felet akkor is megilleti, ha a pénztartozással terhelt felet már a teljesítés följánlása előtt nyolcz napi határidő kitűzésével nyilatkozatra hívta föl aziránt, hogy hajlandó-e tartozását moratorium igénybe vétele nélkül (13. § 1. bekezdése) teljesíteni, a határidő pedig sikertelenül telt le.

Ugyanez az előzetes elállási jog megilleti a pénztartozással terhelt felet is, ha a másik felet 8 napi határidő kitűzésével nyilatkozatra hívta föl aziránt, hogy a lejáratkor kész-e abban az esetben is teljesíteni, ha a pénztartozással terhelt fél moratoriumot vesz igénybe (13. § 2. bekezdése), a határidő pedig sikertelenül telt le.

Az elállást az 1. és 2. bekezdés eseteiben magában a felhívásban előre is ki lehet jelenteni. A felhívott fél nyilatkozata nem késett el, ha a fél az azt tartalmazó ajánlott levelet a nyolcz napi határidő alatt postára adta.

Az 1. és a 2. bekezdésben említett felhívásnak nincs helye, amennyiben a nem-pénzbeli szolgáltatás csak 1914. évi november hó 30. napja után válik esedékessé.

A 13. § 2. bekezdésének szabályát e § eseteiben is megfelelően alkalmazni kell azzal a hozzáadással, hogy az elállás jogát csak azon részletek tekintetében lehet gyakorolni, amelyekre a felhívás kiterjed és az előbbi bekezdés értelmében nincs kizárva.

15. §.

Ha az 1914. évi augusztus 1. napja előtt kötött kétoldalú szerződés alapján nem pénzbeli szolgáltatásra kötelezett fél késznek nyilatkozik arra, hogy a szolgáltatást a lejáratkor abban az esetben is teljesíti, ha a pénztartozással terhelt fél moratoriumot vesz igénybe (13. § 2. bekezdés), a szerződés érintetlenül marad, a pénztartozással terhelt fél azonban saját

tartozására nézve a moratoriumot még akkor is igénybe veheti, ha a pénztartozás a lejáratkor már nem esnék a jelenleg fennálló moratorium alá, de a moratorium esetleges meghosszabbítása, vagy megszüntetése tárgyában kiadandó rendelet értelmében részesül halasztásban.

16. §.

Az állam vagy állami intézmények és vállalatok részére szükséges szállítások iránt elvállalt kötelezettségek teljesítését a 12—15. §-ok szabályai nem érintik; az ilyen kötelezettséget a fél a moratoriumra való tekintet nélkül köteles teljesíteni.

Nem terjednek ki a 12—15. §-ok szabályai az olyan kétoldalú szerződésekre sem, amelyeknél a pénztartozás lejáratára való tekintet nélkül ki van véve a moratorium alól.

A 12—15. §-ok szabályai az ingatlanok adásvételére azzal a módosítással terjednek ki, hogy elállásnak más megállapodás hiányában nincs helye, ha a vevő az ingatlannak birtokába lépett.

IV. Vegyes és záró rendelkezések.

17. §.

A lejáratkor való nem-teljesítés esetére bárminő módon megállapított jogkövetelmények nem állanak be, ha a pénztartozással terhelt fél a moratoriumot vette igénybe.

18. §.

Abból az okból, hogy az adós a 4. § 3., 10., 12. vagy 13. pontja, avagy az 5. § szerint halasztás alá nem eső tartozásokat nem teljesítette, a hitelező a nemteljesítés esetére megállapított jogkövetkezményeket a ministerium további intézkedéseig nem érvényesítheti, kivéve a lejárt kamatoknak és tőkerészleteknek, valamint járulékaiknak érvényesítését, ideértve a kamat vagy tőkerészlet nemfizetése esetére ez után kikötött kötbért is. Ez a rendelkezés visszaható hatállyal azokra a tartozásokra is áll, amelyek 1914. évi augusztus hó 1. napja óta voltak fizetendőek.

19. §.

A moratorium alá eső biztosítási díjaknak fizetését a biztosított a halasztás idejének eltelte után nem tagadhatja meg arra való hivatkozással, hogy a biztosítás a díj nemfizetése következtében megszűnt; kivéve ha a biztosított a biztosítási díj lejártának napját vagy a biztosító-tól engedett avagy a törvényes halasztás (1875 : XXXVII. t.-cz. 505. § 3. pontja) leteltét követő tizenöt napon belül a biztosítóval írásban közli, hogy a biztosítást megszüntetni kívánja, vagy e határidőn belül a biztosító címére ily tartalmu ajánlott levelet postára ad.

20. §.

Az a körülmény, hogy valamely követelés moratorium alá esik, nem zárja ki a követelésnek beszámításra való felhasználását.

21. §.

A halasztás ideje a moratorium alá eső tartozások tekintetében sem az elévülés idejébe, sem a jogok érvényesítésére vagy fentartására megállapított határidőbe nem számítható be.

22. §.

A vasutak alkalmazottainak illetményeiből az 1914 : XVII. t.-cz. 25. §-a alapján engedett levonásokat a moratorium ideje alatt a következő szabályok szerint kell eszközölni:

I. A hadba nem vonult alkalmazottaknak illetményeiből a levonásokat — a moratoriumra való tekintet nélkül — ezután is változatlanul kell eszközölni.

II. A mozgósítás folytán katonai szolgálatra bevonult alkalmazottak illetményeiből teljesítendő levonások a következőkép szabályoztatnak:

1. Mindaddig, amíg a hadba vonult alkalmazott állandó illetményeit a vasuttól csorbitatlanul megkapja, a levonásokat az illetményekből változatlanul, azaz úgy kell teljesíteni, mintha az illető katonai szolgálatra be nem vonult volna.

2. Azoknál az alkalmazottaknál, akiknek állandó illetményei a hadba vonulás folytán csökkenést szenvednek, az állandó illetmények csökkenésének időpontjától kezdve a levonásokat a következőkép kell teljesíteni:

a) az 1914 : XVII. t.-cz. 22. §-ában említett jóléti intézetek tagsági díjait és járulékait az illető intézetek alapszabályai szerint a csökkent illetményekből is változatlanul le kell vonni;

b) a zálogjoggal biztosított követelések levonásánál ügyelni kell arra, hogy — a katonai hávidijának évi összegét teljesen figyelmen kívül hagyva — fizetésnek nem a fizetés természetével bíró állandó illetményeknek eredeti összegét, hanem csak a szabályoknak megfelelően leszállított összegét lehet tekinteni, s hogy ennél fogva a zálogjoggal biztosított követeléseket — minden újabb bírói eljárás nélkül — az 1908 : XLI. t.-cz. 6. §-a értelmében csak ennek a leszállított összegnek egyharmada erejéig, de évi kétezer koronának érintetlenül hagyásával lehet levonni. E határozmány alól kivételnek azok a zálogjoggal biztosított követelések, amelyeknél a levonás, a fizetésnek emelkedése esetén sem változó egyenlő havi részletekben történik, amelyeket tehát a fizetés természetével bíró állandó illetményeknek csökkenése dacára továbbra is a bíróság előjegyzett havi részletekben kell levonni, de az 1914 : XVII. t.-cz. 25. § IV. pontjában megállapított korlátok sérelme nélkül;

c) a vasutak kebelében vagy az alkalmazottak körében létesült és az 1914 : XVII. t.-cz. 22. §-ában nem említett jóléti intézmények, jótékony-célú egyletek és szövetkezetek követeléseinek, valamint tagsági díjainak (1914 : XVII. t.-cz. 25. § III. 5. pontja) levonását be kell szüntetni.

III. A jelen rendelet életbelépése előtt teljesített levonásokat visszakövetelni nem lehet, valamint az ezt megelőző időre levonásokat sem lehet utólag követelni.

23. §.

A munkásbiztosító pénztáraknak és a bányatársulásoknak járulékköveteléseire, valamint segély- és járuléktartozásaira ez a rendelet nem terjed ki.

24. §.

Ez a rendelet nem érinti az erőhatalom (vis major) hatására vonatkozó jogszabályokat.

A nem-teljesítés esetére megállapított jogkövetkezmények — a késedelmi kamat fizetésére irányuló kötelezettséget kivéve — nem állanak be azon idő alatt, amíg az adós lakóhelyén vagy üzleti telepén a bíróság működése a háborús események következtében szünetel.

25. §.

A pénzügyminister felhatalmaztatik, hogy közterhek kivetésére jogosított testületeknek a 4. § 3. pontjában említett olyan tartozásaik fizetésére, amelyek e közterhekből fedeztetnek, halasztást engedhessen, amennyiben e közterhek fizetésére halasztás adatott.

26. §.

Amennyiben e rendelet fennállásának ideje alatt a moratorium alá eső tartozások körének kiterjesztése vagy megszorítása válnék szükségessé, ebben a tárgyban a ministerium a felmerült szükséghez képest kiadandó rendelettel intézkedik.

27. §.

Amennyiben a m. kir. ministerium másként nem rendelkezik, külföldi államok polgárainak vagy lakosainak követeléseire és tartozásaira az alábbi bekezdésekben foglalt megszorításokkal szintén a jelen rendelet szabályai irányadók.

Ha magyar állampolgár vagy a magyar szent korona országainak lakosa más államban valamely magánjogi követelést csak kisebb mértékben, vagy messzebbmenő korlátozásokkal érvényesíthet, mint ahogyan azt a jelen rendelet megállapítja, az ily állam kötelékébe tartozó hitelezőnek követelése és az ily állam területén lakó oly hitelezőnek követelése, aki valamely ellenséges állam kötelékébe tartozik, a magyar szent korona országában hasonló megszorítások alá esnek.

Ha magyar állampolgárnak vagy a magyar szent korona országai lakosának valamely magánjogi tartozására más államban az ott engedett moratorium vagy egyáltalában nem terjed ki, vagy az általánosnál szűkebb körben érvényesül, az ily állam kötelékébe tartozó adósnak tartozásai és az ily állam területén lakó oly adósnak tartozásai, aki valamely ellenséges állam kötelékében áll, a magyar szent korona országában hasonló megszorítások alá esnek.

Nem esnek a 2. és a 3. bekezdésben foglalt megszorítások alá külföldi államok polgárainak vagy lakosainak oly követelése és tartozásai, amelyek a magyar szent korona országában folytatott kereskedelmi vagy ipari üzletükből vagy gazdaságukból származnak.

A jelen § rendelkezéseit a jogi személyekre megfelelően kell alkalmazni.

28. §.

Minden olyan birói intézkedést, amely az adóst a magyar szent korona országaiban irányadó moratoriumtól vagy az ezzel kapcsolatos jogoktól akarata ellenére megfosztaná, hazai tiltó törvénybe (hazai közrendbe) ütközőnek és hazai törvény céljával ellenkezőnek kell tekinteni.

29. §.

A moratorium következtében a peres és nem peres eljárásban szükséges szabályokat az igazságügyministernek, Horvát-Szlavonországokban a bánnak külön rendelete állapítja meg.

30. §.

A moratorium lejártával kapcsolatos rendelkezéseket annak idején külön rendelet fogja megállapítani.

31. §.

E rendelet hatálya, amennyiben a magyar szent korona országainak egész területén hatályos törvényben szabályozott jogviszonyokra vonatkozik, Horvát-Szlavonországra is kiterjed.

A 8. § értelmében a közalapok, a városok és községek, valamint a gyámpénztárak folyó szükségletei mértékének megállapítására hivatott hatóságot Horvát-Szlavonországok területére nézve a bán határozza meg.

32. §.

Ez a rendelet — melyet harmadik moratoriumi rendeletként kell idézni — 1914. évi október hó 1. napján lép életbe.

E rendelet életbelépésével hatályukat veszítik:

az 1914. évi július hó 31. napján 5715/1914. M. E. szám alatt kelt — első — moratoriumi rendeletet hatályon kívül helyező — második — moratoriumi rendelet, amelyet a m. kir. ministerium 1914. évi augusztus hó 12. napján 6045/1914. M. E. szám alatt adott ki;

némely tőzsdei ügyletekből eredő pénztartozásokról 1914. évi augusztus hó 28. napján 6504/1914. M. E. szám alatt kiadott rendelet;

végül a 6045/1914. M. E. számú rendelet kiegészítéséről 1914. évi szeptember hó 10. napján 6796/1914. M. E. szám alatt kiadott rendelet.

Amennyiben a jelen rendelet 4. §-ának 13. pontja és az 5. § másit nem rendel, a korábbi moratoriumi rendeletekben engedett halasztás azon tartozások tekintetében, amelyeket a jelen rendelet a moratorium hatálya alól kivesz, érintetlenül marad. Ha ez a halasztás 1914. évi október hó 15. napja előtt telnék le, a tartozás október hó 15. napján fizetendő.

Kelt Budapesten, 1914. évi szeptember hó 30. napján.

*

A m. kir. igazságügyministernek 19400/1914. I. M. E. sz. rendelete, a moratorium következtében a polgári peres és nem peres eljárásban szükséges szabályok megállapítása tárgyában.

A háború esetére szóló kivételes intézkedésekről alkotott 1912: LXIII. t.-cz. 16. §-ában nyert felhatalmazás alapján a m. kir. ministerium által az 1914. évi szeptember hó 30. napján 7205. M. E. szám alatt kibocsátott rendelet (harmadik moratoriumi rendelet) 29. §-a értelmében a következő szabályokat állapítom meg:

I. Peres eljárási rendelkezések.

1. §.

Moratorium alá eső pénztartozás iránt keresetet indítani nem lehet és a bíróság hivatalból köteles visszautasítani az oly keresetlevelet, amelynek tartalmából nem tűnik ki, hogy az azzal érvényesíteni kívánt pénztartozás moratorium alá nem esik.

Az 1. bekezdés szabálya áll azokra a keresetlevelekre is, amelyeket 1914. évi augusztus hó 15. napján vagy e nap után a jelen rendelet életbeléptéig adtak be.

Az 1914. évi augusztus hó 15. napja előtt érkezett keresetlevél alapján a peres eljárást mind az elsőbíróság előtt, mind a felelbbviteli bíróság előtt a fennálló eljárási szabályok szerint folytatni kell a jelen rendeletben meghatározott eltérésekkel.

2. §.

Ha a bíróság az előbbi § utolsó bekezdésében említett perben moratorium alá eső pénztartozásnak és járulékainak — ideértve a perköltséget is — megfizetésében marasztaló határozatot hoz, határozatában a teljesítés idejét a harmadik moratoriumi rendelet 4. §-ának 12. és 13. pontja vagy 5. §-a és a jelen rendelet 5. §-a alá tartozó perben e pontok illetőleg §-ok értelmében vagy a m. kir. ministeriumnak e pontok vagy §-ok helyébe lépő későbbi rendelkezése értelmében, más perben pedig úgy köteles megállapítani, hogy az a határozat jogerőre emelkedésétől számítható annak az időnek a leteltét követő nappal kezdődjék, amely időt a m. kir. ministeriumnak a moratorium megszüntetéséről szóló rendelete állapít meg. Ezt az utóbbi szabályt kell alkalmazni akkor is, ha a bíróság az alperest csak az ily per költségének megfizetésében marasztalja; ellenben, ha a bíróság a kereset elutasításával a felperest marasztalja a per költségében, a teljesítési határidőt moratoriumra tekintet nélkül kell megállapítani. Ugyanez áll a felperest fellelbbviteli költségben marasztaló határozatra is.

Az 1914. évi augusztus hó 15. napja előtt indított perben hozott határozatban, amely az alperest az előbbi bekezdésben meghatározott

pénztartozás megfizetésében meg nem jelenése alapján marasztalja, az alperest csak az 1914. évi augusztus hó 15. napja előtt végzett perbeli cselekményekkel okozott költségben lehet a felperes javára elmarasztalni.

Moratorium alá eső pénztartozás megfizetésében marasztaló oly határozatban, amely a fennálló eljárási szabályok értelmében fellebbvitelre tekintet nélkül végrehajtható lenne, ki kell mondani, hogy a határozat annyiban lesz fellebbvitelre tekintet nélkül végrehajtható, amennyiben a m. kir. ministeriumnak a moratorium részben vagy egészen megszüntetése tárgyában kibocsátandó rendelete a pénztartozást moratorium alól ki fogja venni.

3. §.

Ha a harmadik moratoriumi rendelet értelmében a pénztartozás egy része vagy kamatja nem esik moratorium alá és az adós e rész vagy kamat tekintetében nem tett eleget fizetési kötelezettségének, a hitelező keresetét azzal együttesen az egész pénztartozásra — ideértve a kamatot és egyéb járulékot is — megindíthatja, amely esetben a pénztartozásnak moratorium alá eső részére nézve a teljesítési határidőt a 2. § értelmében kell megállapítani; a 2. § utolsó bekezdése ide is szól.

Ha a hitelező keresetét csak a pénztartozásnak moratorium alá nem eső részére vagy kamatjára indítja, az alperes viszontkeresetét indíthat a pénztartozás fenn nem állásának bírói megállapítására annak kimutatása nélkül, hogy a megállapítás az ő jogállapotának biztosítására a felperessel szemben szükségesnek mutatkozik.

4. §.

Ha a hitelező a 3. § esetében a pénztartozásnak csupán egy része iránt indít keresetet, a bírói hatáskör szempontjából a pertárgy értékének a megállapításában a még fennálló egész követelés értéke, vagyis a lejárt követelésnek a moratorium következtében nem érvényesíthető része is irányadó, de a még le nem járt részletek figyelembe nem vétetnek.

5. §.

Ha a kereset oly kamatra irányul, amely határozott lejárattal nélkül 1914. évi augusztus hó 1. napjánál régebb idő óta folyik, a teljesítési határidőt az augusztus hó 1. napja előtti kamatra nézve a hátralékos tőketartozásra irányadó szabályok szerint, az augusztus hó 1. napja utáni időre járó kamatokra nézve pedig a harmadik moratoriumi rendelet 5. §-ának utolsó bekezdése értelmében kell megállapítani.

A harmadik moratoriumi rendelet 4. §-ának 12. és 13. pontjában meghatározott részlettörlesztés szempontjából az 1914. évi augusztus hó 1. napja előtti időre járó kamatot a tőkéhez kell hozzászámítani.

6. §.

Ha az adós a harmadik moratoriumi rendelet 4. és 5. §-a szerint a moratorium alá nem eső pénztartozásának fedezetéül váltót adott, a váltóval fedezett tartozás tekintetében a marasztalást attól a feltételtől kell

függővé tenni, hogy a hitelező a teljesített fizetést az 1876 : XXVII. t.-cz. 39. §-a értelmében nyugtatja.

A váltóval fedezett ily pénztartozást — váltóeljárás kizárásával — csak köztörvényi úton lehet érvényesíteni, kivéve a biztosítási díj fedezetéül adott váltót (harmadik moratoriumi rendelet 4. §-ának 7. pontja), amely váltóeljárás útján érvényesíthető.

7. §.

Ha a bíróság a 2. vagy 3. § esetében a kereseti követelés egyes részeire nézve különböző teljesítési határidőket állapít meg, az összes körülmények mérlegelésével méltányosság szerint határoz afelől, hogy a perköltség melyik teljesítési határidőben és esetleg minő részletekben fizetendő.

8. §.

Ha a bíróság egészben vagy részben moratorium alá nem eső pénztartozás iránt indított perben marasztaló határozatot hoz, határozatában kimondja, hogy a határozat egészben vagy meghatározott részben moratoriumra tekintet nélkül végrehajtható.

Ez a szabály a büntető bíróságnak magánjogi igény felől hozott pénztartozásban marasztaló határozatára is áll.

II. Meghagyásos eljárási rendelkezések.

9. §.

A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet az 1893: XIX. t.-cz. 4. §-ának alkalmazásával vissza kell utasítani, ha a kérelem tartalmából nem tűnik ki, hogy a meghagyással érvényesíteni kívánt egész pénztartozás moratorium alá nem esik. Ez a szabály az 1914. évi augusztus hó 15. napja előtt érkezett és e nap előtt meghagyás kibocsátásával még el nem intézett kérelemre is áll.

Ha az 1914. évi augusztus hó 15. napja előtt kibocsátott fizetési meghagyás ellen ellentmondást adnak be, az előterjesztett idézési kérelem alapján az ügy tárgyalására határnapot kell tűzni akkor is, ha az ellentmondást augusztus hó 15. napján vagy később adták be.

10. §.

Ha a moratorium alá eső követelés iránt az 1914. évi augusztus hó 15. napja előtt beadott sommás váltókeresetre e nap előtt a bíróság sommás végzést még nem bocsátott ki, vagy ha a kibocsátott sommás végzés ellen kifogást adtak be, a váltókeresetnek rendes váltóeljárás szerinti tárgyalására határnapot kell kitűzni akkor is, ha a kifogást augusztus hó 15. napján vagy később adták be.

11. §.

Moratorium alá eső váltó kamatja iránt indított perre a váltóeljárás szabályait azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy az eredeti váltó helyett a váltó hiteles másolatát lehet mellékelni. Nem kell a váltó hiteles máso-

latát sem mellékelni akkor, ha a kamatfizetés hiánya miatt felvett óvás van csatolva. Az Osztrák-magyar banknak a váltómásolatra vezetett tanúsítása a váltómásolat hitelesítését pótolja.

III. Végrehajtási eljárási rendelkezések.

Kielégítési végrehajtás. Biztosítási végrehajtás. Végrehajtási árverés.

12. §.

Moratorium alá eső követelés behajtására vagy biztosítására az 1914. évi augusztus hó 15. napjától kezdve kielégítési vagy az 1881 : LX. t.-cz. 223. és következő §-aiban szabályozott biztosítási végrehajtást foganatosítani nem lehet, tekintet nélkül arra, hogy a végrehajtható közokirat mikor keletkezett.

Az elsőbíróság részéről végrehajtás tárgyában 1914. évi augusztus hó 15-ike előtt hozott végzés felsőbbirósági elintéztést — ideértve a végrehajtást elrendelő végzés helybenhagyását is — a moratorium nem gátolja.

Az 1. bekezdés rendelkezése nem gátolja az 1914. évi augusztus hó 15. napja előtt foganatosított végrehajtás alapján:

1. az árverés alapján befolyt vetelárnak a felosztását;
2. a közpénztárból vagy letétből felvehető követelésnek utalványozását;
3. ingatlan haszonélvezetére vezetett végrehajtási eljárásnak tovább folytatását.

Az 1. bekezdés rendelkezése nem gátolja továbbá:

- a) az 1881 : LX. t.-cz. 237. s következő §-aiban szabályozott és más-nemű (pl. hagyatéki) zárlat elrendelését és a további zárlati eljárást;
- b) birói letétben levő összegre kielégítési végrehajtás elrendelését foganatosítását és ily összegnek kiutalványozását annak a követelésnek kielégítésére, amelynek okából a birói letétel történt, még pedig tekintet nélkül a 2. §-ban meghatározott teljesítési határidőre.

Hogy a követelés, amelynek kielégítésére vagy biztosítására a végrehajtás irányul, moratorium alá nem esik, ezt a birói határozatban, a végrehajtást elrendelő végzésben, valamint a letiltó rendelvénnyben ki kell mondani. Ez a szabály a büntetőbíróság határozatára — ideértve a biztosítási végrehajtást rendelő végzést is — megfelelő alkalmazást nyer.

Kamat megfizetése iránt váltómásolat alapján indított váltóperben nincs helye biztosítási végrehajtásnak azon az alapon, hogy a sommás végzés ellen kifogást adtak be.

13. §.

Ha a bíróság moratorium alá eső pénztartozás tekintetében marasztaló határozatot hozott és ez a pénztartozás a határozat meghozatala után a moratorium alól egészen vagy részben kivételt, a moratorium alól kivett pénztartozás, vagy a pénztartozásnak a moratorium alól kivett része tekintetében a kielégítési vagy a biztosítási végrehajtást a ministeriumnak

a moratorium részben vagy egészen megszüntetéséről szóló rendeletében megállapított időponttól számítandó teljesítési határidő leteltével el kell rendelni, jöllehet a bíróság határozatában a teljesítési határidő felől más-ként rendelkezett és nem mondotta ki, hogy a határozat moratoriumra tekintet nélkül — végrehajtható.

Ha a végrehajtás elrendelésének az előbbi bekezdésben meghatározott előfeltételei az iratokból meg nem állapíthatók, a végrehajtási kérelem érdemleges elintéztése előtt a feleket meg kell hallgatni.

14. §.

Tekintet nélkül arra, hogy az árverés útján kielégítendő követelés moratorium alá nem esik, az 1914. évi augusztus hó 5. napjától kezdve a végrehajtási árverést:

1. ingatlanra csak akkor lehet foganatosítani, ha a telekkönyvi hatóság az 1914. évi augusztus hó 5. napja előtt megtartott árverésre beadott utóajánlat következtében újabb árverést rendelt és az utóajánlattevő az árverés foganatosítását kéri;

2. ingóra csak akkor lehet foganatosítani, ha az árverést az 1881 : LX. t.-cz. 104. vagy 233. §-ának esetében vagy az összes körülmények szorgos méltatásával más esetben a bíróság kérelemre elrendelte. A bíróság ne rendelje el ingóra az árverést akkor, ha azt találja, hogy az árveréstől kellő eredményt nem várhat.

Bármelyik érdekelt fél az árverésen megvett ingatlanra zárlat elrendelését kérheti, ha az árverési vevőnek, aki az ingatlant vételi bizonyítvány alapján birtokba vette, oly cselekményét vagy mulasztását bizonyítja, amely az ingatlan állagának jelentékeny sérelmét vagy értékcsökülését eredményezi. Erre a zárlatra az 1881. évi LX. törvénycikknek az e törvénycikk 237. §-ának f) pontja alapján elrendelhető zárlatra vonatkozó rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell.

Külföldi bíróság végrehajtás iránti megkeresése.

15. §.

Ha a külföldi bíróságtól végrehajtásra irányuló megkeresés érkezik, a magyar bíróság a végrehajtás elrendelésének kérdésében a felek meghallgatása nélkül határoz, de a végrehajtás elrendelése előtt hivatalból vizsgálni köteles különösen azt, vajjon a külföldi közokirat, amely a végrehajtási kérelem alapjául szolgál, nem olyan-e, hogy érvényességének elismerése az adóst a magyar szent korona országában a megkeresés elintéztésekor irányadó moratoriumtól vagy az ezzel kapcsolatos jogoktól — ideértve a moratoriumi rendelet értelmében gyakorolt elállás jogát is — akarata ellenére megfosztaná (harmadik moratoriumi rendelet 28. §-a).

Igenlő esetben a végrehajtást meg kell tagadni, még ha a külföldi bíróság ki is mondotta, hogy a végrehajtás útján kielégítendő követelés nem esik moratorium alá. Meg kell tagadni a végrehajtást abban az esetben is, ha az 1881 : LX. t.-cz. 3., 4. és 5. §-ában megszabott előfeltételek valamelyike hiányzik.

A magyar bíróság határozatának meghozatala előtt az 1. bekezdésben tárgyalt körülményekre nézve felvilágosításokat kérhet, ha e körülmények tekintetében kétsége van és a kétséget a megkeresésnek vagy mellékleteinek adatai el nem oszlatják.

16. §.

Külföldi bírói határozat alapján végrehajtást elrendelő végzés ellen a végrehajtást szenvedő, az 1881 : LX. t.-cz. 34. §-a szerint megengedett felfolyamodáson felül, az elrendelő bíróságnál a végzés kézbesítésétől számított tizenöt nap alatt kifogás terjeszthető elő amiatt, hogy a végrehajtást a jelen rendelet 15. §-a ellenére rendelték el.

Kifogás előterjesztésének esetében a már foganatosított végrehajtási cselekmények hatályban maradnak, de a végrehajtási eljárás nem folytatható. A bíróság a kifogás következtében a végrehajtás elrendelésének kérdésében a felek meghallgatása után végzéssel határoz. Egyebekben a kifogásra az 1893 : XVIII. t.-cz. 14., 15., és 17. §-ai megfelelően alkalmazandók; az idézett törvény 17. §-át akkor is alkalmazni kell, ha a fél a kifogást elkésztetten terjesztette elő.

Az 1881 : LX. t.-cz. 10. §-ának utolsó bekezdése nem nyer alkalmazást.

Amennyiben nemzetközi szerződés másként intézkedik, a jelen rendelet 15. és 16. §-a nem nyer alkalmazást.

IV. Csődeljárási rendelkezések.

17. §.

A moratorium tartama alatt hitelező kérelmére csődnyitást elrendelni nem lehet. Az 1914. évi augusztus hó 15. napja előtt csődnyitás iránt hitelező részéről beadott kérelem tárgyában az eljárást a panaszlott kérelmére folytatni kell; ha a bíróság ez esetben csődnyitásnak helyét látja, az eljárást félbeszakítja, ha pedig csődnyitásnak nem látja helyét, a csőd-kérvényt elutasítja. Félbeszakadás esetében a bíróság a netán előbb elrendelt biztosítási intézkedések (1881 : XVII. t.-cz. 86. § 2. bek.) fenntartása vagy megszüntetése felől — szükség esetében az érdekeltek meghallgatása után — határoz.

A csődtörvény (1881 : XVII. t.-cz.) 27. §-ának utolsó bekezdésében megszabott hat hónapi határidőbe nem számítható be az 1914. évi augusztus hó 1. napjától a moratorium megszüntetéséig terjedő idő.

V. Vegyes rendelkezések.

18. §.

Ha a bíróság az eljárásnak az 1914. évi augusztus hó 2. napján 5761/1914. M. E. szám alatt kibocsátott rendelet 2. §-a alapján kimondott felfüggesztését az idézett rendelet 5. §-a alapján megszüntette, az ellenfél oly ügyben, amelyben az ügyvédi képviselő kötelező, kérheti, hogy a fél új ügyvédnek a bíróság által kitűzendő határidő alatti bejelentésére felhí-

vassék; e felhívást a félnek úgy kell kézbesíteni, mint az idézéssel ellátott keresetlevelet az alperesnek.

Ha a felhívás sikertelen marad, a féllel szemben úgy kell eljárni, mint azzal, aki perbeli képviseltetéséről nem gondoskodik.

Az idézett rendelet 9. §-a nem gátolja moratorium alá nem eső követelés kifizetése céljából közpénztárból vagy letétből felvehető követelésnek az utalványozását.

Az idézett rendelet — amennyiben a jelen rendelet másként nem rendelkezik (14. §) — egyebekben érintetlenül marad.

19. §.

Ha a bíróság működése háború következtében megszűnik, a peres eljárás félbeszakad.

Az eljárás félbeszakadásával minden határidő folyása megszakad és a határidő a félbeszakadás megszűnésétől egészen újból kezd folyni.

Az eljárás félbeszakadásának tartama alatt bármelyik fél részéről véghezvitt perbeli cselekmény az ellenféllel szemben hatálytalan. Hatálytalan a bíróság részéről hozott határozatok közzlése is.

A félbeszakadás azt a napot követő nyolczadik nappal szűnik meg, amely napon a bíróság működésének újból megkezdéséről szóló hirdetmény közzétételét.

Ha valamelyik félnek meghatározott határidőben olyan bíróságnál kellene keresetet indítania, amelynek működése háború következtében megszűnt, a keresetindítási határidőbe a működés megszűnésének idejét nem lehet beszámítani.

Azt a napot, amelyen a bíróság működése megszűnt és amelyen a bíróság működését újból megkezdte, a bíróság vezetője a működés újból megkezdésekor a Budapesti Közlönyben egyszer közzéteszi. Hirdetmény közzétételének nincs helye, ha a bíróság működését a jelen rendelet életbelépése előtt kezdte újból meg. Ilyenkor a bíróság az eset körülményeihez képest határozza meg, hogy a fél a perbeli cselekményt kellő időben teljesítette-e.

20. §.

Hogy a pénztartozás moratorium alá esik-e vagy nem, azt a jelen rendelet alkalmazásában a harmadik moratoriumi rendelet szerint kell megítélni, amennyiben a jelen rendeletből más nem következik.

21. §.

A moratoriumra vonatkozó rendelkezések nem érintik a telekkönyvi nem peres ügyekre vonatkozó szabályokat. Az a körülmény, hogy a követelés moratorium alá esik, nem akadályozza a telekkönyvi bejegyzést, — ideértve az előjegyzést is — amennyiben annak egyébként helye van.

22. §.

Bírói kiküldöttek, bírói megbízás alapján eljáró más személyeknek (pl. ügygondnok, zárgondnok, házasságvédő, valamint tanunak és szakértőnek,

biróilag megállapított járandóságaira a moratoriummal kapcsolatos rendelkezések nem nyernek alkalmazást.

23. §.

A moratoriumnak hatását a birtokrendezési ügyek menetére az igazságügyministernek külön rendelete vagy külön rendelkezése szabja meg.

24. §.

Ha külföldön, de Ausztria területén kívül lakó hitelezőnek belföldi vagy belföldön lakó adósa hitelt érdemlően kimutatja, hogy a hitelező biztosítására belföldön lakó harmadik személynél (zálogtartónál) való letétel útján zálogot adott, a zálogtartó lakóhelye szerint illetékes járásbiróság a zálogtartónak meghagyhatja, hogy további birói rendelkezésig a zálogot senkinek ki ne adja és a zálogot ne értékesítse, valamint meghagyhatja azt is, hogy a zálogot birói letétbe helyezze. E meghagyás figyelmen kívül hagyása teljes kártérítésre kötelez.

A zálogtartó a zálogot megelőző birói eljárás nélkül is birói letétbe helyezheti, a zálogadó megjelölésével. A letétbe helyezett zálog kiadása kérdésében valamennyi érdekelt felet meg kell hallgatni.

Az előbbi bekezdéseket akkor is alkalmazni kell, ha a harmadik személy az adós által tartozásának fedezetéül lekötött ingóságot nem mint zálogtartó, hanem mint a hitelező letéteményese őrzi.

A meghagyás kibocsátása iránti kérelem elintézése előtt az érdekeltet szükség esetében meg kell hallgatni. A meghagyást tartalmazó végzés ellen halasztó hatályal nem bíró egyfoku felfolyamodásnak van helye.

A járásbiróság meghagyását bármelyik érdekelt fél vagy a zálogtartó kérelmére valamennyi érdekelt fél meghallgatása után hatályon kívül helyezheti; a végzés ellen halasztó hatályu egyfoku felfolyamodásnak van helye.

Ha a bíróság a meghagyás hatályon kívül helyezése, vagy a letét kiutalása (jelen § 2. bek.) kérdésében megnyugvással nem határozhatna, a felek valamelyikét per útjára utasítja és a per megindítására megfelelő határidőt tűz ki.

E § alkalmazásában lakhely alatt a székhelyet, ilyennek hiányában a telep helyét is érteni kell.

25. §.

A jelen rendelet — amelyet második moratoriumi eljárási rendeletként kell idézni — 1914. évi október hó 24. napján lép életbe. Az 1914. augusztus hó 13. napján 13300. I. M. E. szám alatt kiadott igazságügyministeri rendelet (első moratoriumi eljárási rendelet) hatályát veszti.

Budapest, 1914. évi október hó 23. napján.

Közlemények.

A kir. közjegyzők magatartása közveszély esetén. A m. kir. Igazságügyminister a következő, a viszonyok megváltozása folytán időközben bizonyára tárgyalanná vált rendeletet intézte valamennyi közjegyzői kamarához:

60,058/1914. I. M. IV. szám. Valamennyi kir. közjegyző, kamarának. — A királyi közjegyzők körében kétség merült fel, hogy közveszély esetében a királyi közjegyzőknek mily magatartás, kell tanusítaniok és miképen kell az őrizetükben levő értékekett iratokat biztonságba helyezniök. E kétségek elosztatása végett felhívom a Kamarát, hogy tagjait a következőkről értesítse:

1. Magatartás.

Szükségesnek tartom, hogy a kir. közjegyzők, hasonlóan a királyi bíróságok tagjaihoz, mindaddig székhelyükön maradjanak és szabályszerűen lássák el hivatali tennivalóikat, amíg a közveszély (ellenséges betörés, stb.) be nem áll.

Ellenséges betörés veszélyéről a királyi közjegyzők a székhelyükön levő bíróság vezetőjétől kapnak értesítést.

A királyi közjegyző köteles székhelyének elhagyásáról, a távollét tartama alatti tartózkodásának helyéről, továbbá arról, hogy az alábbiakban meghatározott biztonsági intézkedéseket megtette, hozzám és a közjegyzői kamarához jelentést tenni.

2. Biztonságba helyezés.

Az ellenséges betörés helyéről való elszállítás útján kell biztonságba helyezni:

a) a királyi közjegyző által felvett és még ki nem hirdetett végrendeleteket;

b) az 1874 : XXXV. t.-cz. 106. §-a értelmében őrizet alá vett okiratokat, adósleveleket, váltókat, zárt végrendeleteket;

c) az idézett törvény 108. §-a értelmében őrizetbe vett készpénzt, közhiteli és egyéb értékpapírokat.

Az elszállítást a királyi közjegyző akkép foganatosíthatja, hogy a felsorolt értékeket és iratokat magával viszi, vagy pedig póstán, esetleg vasúton (hajón) olyan királyi közjegyzőhöz küldi aki a közveszélynek ki nem tett helyen működik.

Az el nem szállított iratoknak az elpusztulástól való megővéséről alkalmas módon szintén gondoskodni kell.

3. Intézkedés a közveszély megszűnése esetében.

Mihelyt a közveszély megszűnik, a királyi közjegyző köteles székhelyére visszatérni és erről a közjegyzői kamarához és hozzám jelentést tenni.

Budapest, 1914. évi október hó 12-én. Balogh s. k.

Árverések tanusítása a moratorium alatt. A budapesti kir. közjegyzői kamara Budapesten 1914. szeptember 3-án 694. szám alatt kelt köriratában felhívta a kötelékébe tartozó kir. közjegyzők figyelmét arra, hogy noha a polgári peres és nem peres eljárásra vonatkozólag a moratorium következtében kibocsátott ministeri rendeletek szerint csupán végrehajtási árverést nem lehet augusztus 5-ik napjától kezdődőleg további intézkedésig az ország területén foganatosítani, mindazonáltal a megállapodáson vagy a kereskedelmi törvény rendelkezésein alapuló kényszerárverések is ellenkeznek a törvénnyel, nevezetesen a törvényen alapuló moratorium-rendelettel, ha a moratorium alá eső és ennél fogva esedékesnek nem tekinthető követelések érvényesítésére szolgálnak és ellenkeznek a közérdekkel, még oly esetben is, amikor az alapul szolgáló követelés ugyan nem esik a moratorium alá, de az árverés megtartásának kényszerítő szüksége fenn nem forog és attól a jelen viszonyok között eredmény úgy sem lévén várható, csupán az adósnak aránytalan kárt okozni és egyeseket illetéktelen előnyhöz juttatni alkalmas. A kir. közjegyzők tehát ily esetben, kivéve, ha nagy értékcsökkenés (romlandó áruk) vagy aránytalan költség nélkül el nem tartható ingókról van szó, különösen pedig az u. n. beraktározási vállalatok ily irányu megkereséseinél a közj. törvény 59. §-a szerint járjanak el, és a törvénnyel ellenkező árverésnél való közreműködéstől — a közj. törvény 59. §-a korlátain belül, de figyelemmel a közérdekre, annak szigorú értelmezésével — lehetőleg tartózkodjanak.

*

„Hiteles személyek“ szerepe az árúnak nyilvános árverésen való eladásánál. Az 1875 : XXXVII. t.-cz. 347. §-ának harmadik bekezdése előírja, hogyha az árú megromlásnak van kitéve és a halasztás veszéllyel jár, a vevőnek jogában áll az árút, ha annak tőzsdei ára van, szabadkézből, egyébként pedig hiteles személy közbenjöttével nyilvános árverésen eladni. Egy sommás perben a nagykikindai kir. törvényszék, mint felebbezési bíróság, a keresetnek helytadó járásbírósi ítéletet megváltoztatva, a felperest többek közt és főként abból az indokból utasította el keresetével, mert a felperes részéről a per során becsatolt és a kérdéses szőlőoltványoknak nyilvános árverésen történt eladásáról felvett jegyzőkönyv szövegéből megállapította, hogy az árverésnél

jelen volt községi segédjegyző és községi bíró a jegyzőkönyvet alá nem írták, a jegyzőkönyv hivatalos pecséttel ellátva nincs és a községi előjáróság hivatalos értesítése szerint a jegyző és bíró az árverésen mint érdeklődők és nem hivatalos minőségben voltak jelen. Kimondotta tehát a kir. törvényszék, hogy ekként felperes az árút nem a KT. 347. §-ában előírt módon, nem nyilvános árverésen adatta el, miért is ez az eladás az alperes kárára és veszélyére történtnek nem tekinthető, hanem csakis olyan magán-eladásnak, melyet felperes a saját kárára és veszélyére eszközölhetett és amellyel a felperes az árúval, mint sajátjával rendelkezvén, a rendelkezésre bocsátástól elállottnak tekintendő.

Ebben az ügyben aztán a szegedi kir. tábla, mint polgári felülvizsgálati bíróság 1913. G. 329. sz. a. hozott ítéletével a felperes felülvizsgálati kérelmének helyt adva, alperest a kereseti tőke, kamatok és költségek fizetésére kötelezte, kimondván, hogy az 1875 : XXXVII. t.-cz. 347. §-a ama rendelkezésének, mely szerint az ott megjelölt esetben az árú, hiteles személy közbenjöttével, nyilvános árverésen adandó el, egyedüli célzata az, hogy oly árúknál, melyeknek tőzsdei (piaczi) ára nincs, az eladónak azt az érdekét, hogy az árú az elérhető legmagasabb vételárért adassék el, az árverés nyilvánosságával és szabályszerű fogantatásával megóvja; következik ebből, valamint abból a körülményből, hogy a törvény az ily árverés fogantatását alakszerűségekhez nem köti, miszerint a hiteles személy közreműködésére vonatkozó követelmény csupán a nyilvánosságnak és szabályszerű fogantatásnak hiteles személy által való ellenőrzését célozza, tehát sem az nem szükséges, hogy a hiteles személy az árverési cselekményben tevőleges részt vegyen, sem pedig az, hogy az árverés fogantatásáról közokiratot állítson ki. Jelen esetben pedig nyilvánvaló, hogy az árverésen, mint hallgatók, tanúként résztvevő segédjegyző és községi bíró az árverésnek nyilvánosságát és szabályszerű lefolyását ellenőrizték, eljárásuk tehát a törvény kifejtett követelményeinek megfelelt.

*

A bánatpénz ki nem egészítésének jogkövetkezményei.
A k-i kir. törvényszék: A dr. P. I. budapesti ügyvéd utóajánlatot tevő által a 6631/913. szám alatt letétbe helyezett 396 K bánatpénzt és ennek letéti kamatait ezennel elveszettnek és a vételár-

tömeghez csatolandónak mondja ki. Indokok: Nevezett utóajánlatot tevő és árverező a 6631/913. szám alatt kibocsátott árverési hirdetésnek, mint amely az árverezni szándékozók jogait és kötelességeit meghatározza, az árverés megkezdése előtt a hirdetés egy kiadmányának aláírása által magát alávetette, amely hirdetésnek 6. pontja az 1908 : XLI. t.-cz. 25. §-ának megfelelően kötelezte vevőt, hogy a bánatpénzt az általa megígért ár 10⁰/o-ára kiegészítse és mikor az általa megígért 10,000 K-nál többet más nem ígért, reá az árverési feltételek értelmében tett ígéretével vállalt szerződéses kötelezettsége beállott. Minthogy pedig dr. P. I. ügyvéd az árverési jegyzőkönyv tanúsága szerint az árverési feltételek 6. pontjának eleget tenni vonakodott, amiáltal az árveréssel visszaélt és mert az 1908 : XLI. t.-cz. 35. §-a azon célból alkottatott, hogy a visszaélések meggátoltassanak, következésképen — bár e § a bánatpénz elvesztését kifejezetten meg nem állapítja — mégis abból következik, hogy a visszaélés a letett bánatpénz elvesztését vonja maga után annyival is inkább, mert feltéve az ily, minden következmény nélküli módon bekövetkező esetet, hogyha a legtöbbet ígérő, de a bánatpénzt ki nem egészítő után következő legtöbbet ígérő árverelő a bánatpénzt szintén ki nem egészítené: az egész árverési eljárás illusoriussá válna. Ezeknél és még — per analogiam — a végrehajtási törvény 185. §-ánál fogva, minthogy az árverési feltételeknek a kitűzött időben eleget nem tett, a letett bánatpénzt elveszítettnek és a vételárhoz csatolandónak kellett kimondani.

A budapesti kir. tábla: A neheztelt végzésnek azt a rendelkezését, amely szerint a dr. P. I. által bírói letétbe helyezett 396 K bánatpénzt és annak letéti kamatát elveszítettnek és a vételártömeghez csatolandónak mondja ki, megváltoztatja és elrendeli, hogy a kérdéses letét letévő részére kiutalványoztassék. Indokok: Az 1881 : LX. t.-cz. 173. §-a g) pontjának az a rendelkezése, hogyha a zárhatáridő alatt magasabb ígéret nem tétetett, az árverés tárgya a legtöbbet ígérő által megvettnek nyilvánított, változást szenvedett az 1908 : XLI. t.-cz. 25. §-ának azon intézkedése által, hogy a magasabb ígéretet tevő, ha többet ígérni senki sem akar, köteles nyomban a kikiáltási ár százaléka szerint megállapított bánatpénzt kiegészíteni és ha ennek a kötelezettségének eleget nem tesz, ígérete figyelmen kívül marad és az árverésben részt nem nehet, hanem az ingatlant az árverezők

közül legtöbbet ígérő által megvettnek kell kijelenteni; ekként az elsőbíróság végzésében foglalt indokolástól eltérőleg az árverési hirdetésnek 6. pontjának a rendelkezése a legtöbbet ígérőre kötelezettséget annyiban ró, amennyiben az a törvény intézkedésének megfelel, míg ha annak ez eleget nem tesz, reá a törvénynek az a rendelkezése alkalmazandó, hogy az árverésben részt nem vehet, arra azonban a törvény alapot nem szolgáltat, hogy utóajánlatot tevő az előzőleg letett bánatpénznek elvesztésével sujtassék, miért is az elsőbíróság végzésének ebben a részben megváltoztatása mellett az elsőbíróságot a letétben lévő bánatpénznek kiutalványozására utasította. A vitatott kérdés nem tartozván az újabb árverés keretébe, a beadott felfolyamodás következtében felmerült költség a vevő terhére róható nem volt.

*

Magyar és osztrák közjegyzői okiratok kölcsönös végrehajthatósága. A Magyarország és Ausztria közötti végrehajtási ogsegély tárgyában f. é. május 10-én megkötött és mint 1914: XLII. törvényzikk az országos törvénytárban most kihirdetett szerződésnek a közjegyzői okiratokra vonatkozó, lapunk júniusi számában már jelzett intézkedései és a szerződés becikkelyezéséről a képviselőházhoz beterjesztett törvényjavaslat indokolásának vonatkozó részei a következők:

1. cikk. Különösen elismertetnek mint végrehajthatók, ha vagyoni jogi igényre vonatkoznak, a következő okiratok:
6. Közjegyzői okiratok (5. cikk.)

5. cikk: Végrehajtható közjegyzői okirat (1. cikk 6. pontja) alapján végrehajtásnak csak akkor van helye, ha abban pénzre vagy más helyettesíthető dolgokra irányuló tartozás van megállapítva és mind a jogosítottnak, mind a kötelezettnek személye, a teljesítés jogalapja, tárgya és ideje szabatosan meg van határozva és egyúttal a kötelezett az okiratban beleegyezett abba, hogy az okirat a tartozás tekintetében azonnal végrehajtható legyen. Helye van azonban végrehajtásnak végrehajtási záradékkal el nem látott közjegyzői okiratok alapján is, ha a jelen szerződés életbelépése előtt keletkeztek és kiállításuk helyének törvénye szerint végrehajthatók.

A meghatalmazás, amelynek alapján közjegyzői okiratot vesznek fel, a közjegyzői okiratnak végrehajthatóságot csak abban

az esetben biztosít, ha a meghatalmazás, amennyiben nem közokirat, bírói vagy közjegyzői hitelesítéssel van ellátva.

Indokolás az 5. cikkhez. Az 5. cikk a közjegyzői okiratok kölcsönös végrehajthatóságát szabályozza és e részben annyiban tér el az 1874-ik évi XXXV. t.-cikk 111. §-ától, amennyiben az idézett §-ban foglalt feltételeken felül azt is megköveteli, hogy a kötelezett a közjegyzői okiratban beleegyezését adja, hogy az okirat a tartozás tekintetében azonnal végrehajtható legyen. Ez a feltétel, amelyet az osztrák jog a közjegyzői okiratoknál végrehajthatóságuk szempontjából megkíván, amelyet tehát Ausztriában a magyar közjegyzői okiratokkal szemben is megkövetelnek, azt célozza, hogy a kötelezett fél már az okirat kiállításánál figyelmeztetve legyen arra a súlyos következményre, hogy az okirat per nélkül is végrehajtható lesz. Ha tehát a felek nálunk a jövőben oly közjegyzői okiratot akarnak kiállítani, amelyet esetleg Ausztriában is végrehajtani óhajtanak, akkor az okiratba ezt a végrehajtási záradékot fel kell venni. A szerződés becikkelyezése után a kir. közjegyzőket utasítani fogom, hogy a feleket erre a körülményre figyelmeztessék. Hogy azonban a jelen szerződés életbelépte előtt kiállított magyar közjegyzői okiratok is végrehajthatók legyenek Ausztriában, a szerződés 5. cikke ezeknél eltekint a végrehajtási záradék követelményeitől.

Az 5. cikk utolsó bekezdése arról az esetről gondoskodik, amikor az 1886 : VII. t.-cz. 9. §-a értelmében a kir. közjegyző helyett a kir. járásbiróság veszi fel az okiratot.

*

A m. kir. Curia jogegységi tanácsának 4. sz. polgári döntvénye. Az 1875:XXXVII. t.-cz. 198. §-a értelmében a részvénytársaság igazgatósága, a felügyelő-bizottság által megvizsgált mérleggel együtt, a részvénytársaság igazgatóságának a közgyűlés elé terjesztendő jelentését közzétenni nem köteles, hanem a közgyűlést megelőzően 8 nappal csupán a társaság igazgatósága által aláírt s a felügyelő-bizottság által megvizsgált és aláírásával szintén ellátott mérlegre vonatkozó jelentést kell közzétenni.

Indokolás: Abban a kérdésben, hogy az 1875:XXXVII. t.-cz. 198. §-a értelmében a felügyelő-bizottság által megvizsgált évi mérleggel együtt a felhívott törvényszakaszban közzétenni rendelt jelentés alatt az igazgatóságnak a részvénytársaság elé terjesztendő jelentése értendő-e, a budapesti királyi ítélőtábla két ellentétes határozatot hozott.

Az 1913. évi április 9. napján 842/V. számú határozatában ugyanis kimondta, hogy az 1875:XXXVII. t.-cz. 198. §-a az igazgatósági jelentés közzétételét elő nem írja, ezért csupán a felügyelő-bizottságnak az évi mérlegre vonatkozó jelentése teendő közzé, ezzel ellentétben utóbb az 1913. évi május 2-án 1426/V. sz. a. hozott határozatában pedig arra az elvi álláspontra helyezkedett, hogy az évi mérleggel kapcsolatban az igazgatóságnak jelentése is közzéteendő.

Az 1875:XXXVII. t.-cz. 195. § 2. bekezdése akként rendelkezik, hogy a felügyelő-bizottság az évi számadásokat és mérleget, nemkülönben a nyereségfelosztást tárgyazó indítványokat megvizsgálni és erről a közgyűlésnek évenként jelentést tenni tartozik.

Ezzel a rendelkezéssel áll kapcsolatban az 1875:XXXVII. t.-cz. 198. §-a, amely kötelességévé teszi az igazgatóságnak, hogy a felügyelő-bizottság által megvizsgált évi mérleget a közgyűlés elé terjesztendő jelentéssel együtt a közgyűlést 8 nappal megelőzően tegye közzé.

Ezt a kapcsolatos rendelkezést figyelembe véve, nem lehet kétséges, hogy ennek a törvény által elrendelt közzétételnek egyedüli célja az, hogy a részvényesek, a részvénytársaság hitelezői és a társasággal viszonyba álló vagy viszonyba lépni kívánó érdekeltek a közzétett mérlegből és a felügyelő-bizottságnak a társulati mérlegre vonatkozó jelentéséből a részvénytársaság vagyoni helyzetéről, még az évi közgyűlést megelőző időben kellő tájékozódást szerezzenek s amennyiben a részvényesek szükségesnek találnák, a mérleg egyes netán kifogásolható adatai miatt a közgyűlésen felszólalni még arra is elegendő idejük maradjon, hogy magánál a részvénytársaság igazgatóságánál a kifogásolható tételekre vonatkozóan részletesebben tájékozódni alkalmuk legyen.

Az említett érdekelteknek ebben az irányban való tájékoztatásához magának az igazgatóságnak a közgyűlés elé terjesztendő, nemcsak az évi mérlegről szóló, de a részvénytársaság egész üzemére, annak eredményeire és egyéb, a részvénytársaságot érintő tárgysorozatokra kiterjedő részletes jelentésének ismeretére szükség nincs. De különben, különösen a nagy üzletkörü részvénytársaságok igazgatóságának, gyakran igen nagy terjedelmű s ezért megfelelő módon közzé sem tehető jelentése oly adatokat is szokott tartalmazni, amelyeknek a közgyűlés előtt való közzététele s ekként nyilvánosságra hozatala a részvénytársaság érdekeire nem kívánatos.

Ennélfogva ezekből az okokból is az következik, hogy az 1875. évi XXXVII. t.-cz. 198. §-a szerint közzéteendő jelentés alatt csakis a társaság igazgatósága által aláírt s a felügyelő-bizottság által megvizsgált és aláírásával szintén ellátott, társulati mérlegre vonatkozóan a felügyelő-bizottságnak az 1875:XXXVII. t.-cz. 195. §-a értelmében az évi közgyűlés elé terjesztendő jelentést kell érteni, minélfogva az évi mérleggel együtt csupán ez a jelentés és nem a részvénytársaság igazgatóságának jelentése teendő közzé. (1914. június 20.)

*

A bírósági iratok kézbesítéséről az igazságügyminister az 1911 : I. t.-cz. 151. §-a alapján 1914. évi július hó 25-én 42,300 I. M. szám alatt rendeletet bocsátott ki.

A kézbesítő közegek polgári peres és nem peres ügyekben a bíróság székhelyének belső területén a bírósági kézbesítők, a külső és a székhelyen kívüli területen a községi kézbesítők és a postai közegek. A bírósági végrehajtó által történő kézbesítés is megmarad.

A kézbesítésnek kétféle módja van: 1. közönséges kézbesítés; 2. kereset kézbesítés. A közönséges kézbesítésnek háromféle módja van, u. m. *a)* kézbesítés saját kézbe; *b)* pótkézbesítés; *c)* kézbesítés letétellel. A keresetkézbesítésnek csak kétféle módja van: *a)* kézbesítés saját kézbe; *b)* pótkézbesítés. Letételnek a keresetkézbesítésnél nincsen helye.

Pótkézbesítés az, amikor a kézbesítő a címzettet nem találván otthon, az iratot valamely felnőtt családtagnak, vagy a szolgálatban álló felnőtt személynek, üzlettulajdonos helyett segédjének, ügyvéd vagy közjegyző helyett ezek segédjének, egyesület, hatóság, társaság előjárója helyett valamely alkalmazottnak kézbesít.

A letétellel való kézbesítés akkor és olyképp történik, hogyha a kézbesítő a címzettet nem találja, sem pedig oly személyt, kinek pótkézbesítést eszközölhet, akkor az iratot a bíróságnál, vagy előjáróságnál leteszi, s a letételről a címzett lakásán (esetleg kifüggesztés útján) értesítvényt hagy. Kereskedőnek, ügyvédnek, közjegyzőnek, testületi vezetőnek letétellel csak akkor lehet kézbesíteni, ha a kézbesítést nemcsak a lakáson, hanem az üzletben vagy irodában sem lehetett teljesíteni.

A keresetkézbesítésnek (idézővégzés) főszabálya az, hogy azt letétellel eszközölni egyáltalán nem lehet. A keresetkézbesítésnek rendszerint a címzett saját kezéhez kell történni, ha pedig a címzettet a kézbesítő otthon nem találja, értesítvényt hagy vagy függeszt ki a lakásán, melyben értesíti, hogy akkor fogja még egyszer felkeresni (pótkézbesítés). Ha a kézbesítés ismételt esetben is sikertelen, a kézbesítendő keresetlevél, idézővégzés visszaadandó.

Posta útján háromféle módon lehet kézbesíteni ugymint: 1. tértivevényes ajánlott levélben, 2. ajánlott levélben, 3. közönséges levélben (postára feladással).

A bíróság ugyanezen szabályok szerint kézbesített a bírói kiküldöttek (kir. közjegyző, bírósági végrehajtó stb.) kézbesítendő iratait.

A bírói kiküldöttek a vevényt belső oldalán a bíróság megjelölésének helyén saját czimbélyegzőjükkel, a hátlapon a saját pontos címükkel látják el.

*

Az önkéntes bírói becslés tárgyában az igazságügyminister az 1912 : LIV. t.-cz. 104. § 1. bek. értelmében 1914. évi szeptember 15-én 42700/1914. I. M. szám alatt rendeletet bocsátott ki.

Az önkéntes bírói becslést bárki kérheti, aki valószínűvé teszi, hogy a becsléshez jogi érdeke fűződik.

A kérelmet annál a járásbírósnál kell előterjeszteni, amelynek területén a megbecsülendő ingatlan fekszik, avagy amelynek területén található az az ingó dolog, vagy amelynek területén gyakorolják azt a jogot, amelynek becslését kérik.

A kérelemben elő kell adni azt a célt, amelyre a becslést kérik és csatolni kell azokat az okiratokat, amelyek a becslés tárgyának pontos meghatározására s a kérelmező jogi érdekének valószínűvé tételére szükségesek.

Ha a telekkönyvezett ingatlannak, vagy ilyen ingatlant terhelő jognak becslését kérik, a beadványhoz csatolni kell még:

1. az ingatlan telekkönyvi betétének (telekjegyzőkönyvének) birtoklapjáról és tulajdoni lapjáról (A) és B) lap), ha pedig ingatlant terhelő jognak becslését kérik, még a teheralapról C) lap készült legújabb keletű kivonatos másolatot;

2. az ingatlannak legújabb keletű kataszteri birtokívét;

3. az ingatlannak az utolsó évről szóló adó- és becslési bizonyítványát.

Ha a becslés foganatosításának akadálya nincs, a bíróság a becslés foganatosítására rendszerint a helyszínére határnapot tűz ki és egyúttal szakértő becsűst nevez ki.

A bíróság a becslés foganatosítása után a becslést az esetleg előadott észrevételek szempontjából is megvizsgálja s amennyiben megfelelőnek találja, a becslést végzéssel jóváhagyja s végzését, továbbá az eljárásról készített jegyzőkönyvnek, ha pedig a szakértő véleményét külön iratban adta elő, annak az iratnak hiteles másolatát az általa becsatolt iratokkal együtt a becslést kérőnek kiadja.

Ha a bíróság a becslést nem találja megfelelőnek, ugyanannak vagy más szakértő becsűsnek közreműködésével az eljárás hiányainak pótlását vagy az eljárásnak újból foganatosítását rendeli el.

Ez a rendelet a polgári perrendtartásról szóló 1911 : I. törvényzcikkkel egyidőben lép életbe.

*

Az ingatlan értékének megállapítására szolgáló becslésről és a hatósági adó- és becslési bizonyítvány kiállításáról az igazságügyminister az 1912 : LIV. t.-cz. 104. § 2. bek. értelmében 1914. évi szeptember 15-én 42600/1914. I. M. szám alatt rendeletet bocsátott ki, mely irányadó minden esetben, amikor

valamely jogszabály értelmében ingatlanok értékét hatósági adó- és becslési bizonyítvánnyal kell igazolni.

Ingatlan értéke megállapítható és hatósági adó- és becslési bizonyítvány kiállítható:

1. pusztán az adókataszteri adatok alapján;
2. külön szakértőbecslők közbenjöttével.

Ingatlan becsértékének az adókataszteri adatok alapján megállapítását és hatósági adó- és becslési bizonyítványnak ezen az alapon kiállítását bárki kérheti.

A kérelmet a községi vagy körjegyzőnél (városi adóhivatalnál, Budapest székesfővárosban az illető kerület adószámviteli osztályánál) kell előterjeszteni.

Azt a kulcsot, amely szerint a kataszteri tiszta jövedelemnek, a nyers házbérjövedelemnek vagy a házosztályadónak alapul vétével az ingatlan becsértékét ki kell számítani, az igazságügyminister a belügyministerrel és a pénzügyministerrel egyetértve tíz évről tíz évre akként állapítja meg, hogy az ilyen módon kiszámítható becsérték az átlagos forgalmi értéket lehetőleg megközelítse.

Ha az igazságügyminister annak a tíz évnek leteltével, amelyre a megállapítás történt, nem intézkedik, a megállapítás mindaddig hatályban marad, amíg az igazságügyminister az előbbi bekezdésnek megfelelően újabb kulcsot nem állapít meg.

Ezuttal a kulcs a következőképpen állapíttatik meg:

1. földadó alá eső ingatlanoknál a kataszteri tiszta jövedelemnek
 - a) általában huszonhatszoros összege;
 - b) szőlőknél ötvenkétszörös összege;

2. házbéradó alá eső ingatlanoknál a házbéradó alapjául szolgáló nyers jövedelemnek:

- a) Budapest székesfővárosban tizenhatszoros összege;
- b) általános házbéradó alá eső helyeken tizenötösörös összege;
- c) másutt tizenkétszörös összege.

3. házosztályadó alá eső ingatlanoknál a házosztályadónak kétszázszoros összege;

A részint földadó, részint házbéradó vagy házosztályadó, továbbá a részint házbéradó, részint házosztályadó alá eső ingatlanoknak az 1., 2. és 3. pont szerint együttesen kell az értékét kiszámítani. Együttesen kell az értéket kiszámítani akkor is, ha az ingatlanok között olyanok is vannak, amelyek sem földadó, sem házbéradó alá nem esnek.

Ezen rendelkezések megfelelő alkalmazást nyernek akkor is, ha az adó- és becslési bizonyítvány kiállítását bíróság vagy más közhatalóság, hagyatékot leltározó vagy tárgyaló személy hivatalból kéri.

Amennyiben azt kéri, hogy az ingatlan értékét szakértői becslés alapján állapítsák meg s az adó- és becslési bizonyítványt ezen az alapon állítsák ki, az erre irányuló kérelmet a község

előljáróságánál (város polgármesterénél, Budapest székesfővárosban a kerületi előljáróságnál) kell előterjeszteni.

Ez a rendelet a polgári perrendtartásról szóló 1911:1. t.-cikkkel egyidőben lép életbe.

*

Az aradi kir. közjegyzői kamara f. évi június hó 28-án tartott rendes közgyűlésén megválasztották elnökké: *Folyovich Sándor* nagyenyedi, elnökhelyettesé: *dr. Pálmai Lajos* aradi, rendes kamarai tagokká: *Beles János* kisjenői, *dr. Gyarmathy Ernő* borosjenői, *dr. Halász Ákos* marosillyei, kamarai póttagokká: *dr. Haviár Gyula* szarvasi, *Sároi Szabó Péter* szászvárosi, fegyelmi bírósági tagokká: *dr. Pálmai Lajos* aradi, *dr. Gyarmathy Ernő* borosjenői, fegyelmi bírósági póttagokká: *Beles János* kisjenői és *dr. Halász Ákos* marosillyei kir. közjegyzők.

A kamara területén működő közjegyzők ügyforgalmi kimutatása szerint bevezetés történt:

	1913.	1912.
	é v b e n	
1. az ügykönyvekbe	7800	8207
2. az óvaskönyvekben	20754	16371
3. a hagyatéki könyvekbe	7899	8744
4. a birói megbízások könyvébe	181	124
5. a másolatok hit. könyvébe	3066	2942
6. a fordítások könyvébe	548	637
7. a magánbeadványok könyvébe	3262	3296
összesen	43510	40321

A kamara felirt az igazságügyministerhez a közjegyzői díj-szabásnak a mai kor igényeinek megfelelő módosítása iránt.

*

A Magyarországi kir. közjegyzők országos együletének központi bizottsága az elmúlt hónapok folyamán *Szabó Albert* budapesti kir. közjegyző elnöklete alatt több ülést tartott. Az eziránt megindított mozgalom eredményeképpen nagy számmal jelentkeztek és vétettek fel új tagok úgy a kir. közjegyzők, mint a helyettesek sorából. Az együletnek *dr. Szécsi Ferencz* főtitkár kezdeményezésére az igazságügyministerhez intézett azon felterjesztését, hogy a közjegyzői kart érdeklő kérdésekben és általában a jogszolgáltatásra vonatkozó ügyekben a tervezetek és javaslatok ezentul az országos együlettel is közöltessenek véleményezés céljából, az igazság-

ügyminister már honorálta is, amennyiben közölte az egylettel olyértelmű intézkedését, hogy minden a közjegyzői hivatás ügykörébe tartozó törvénytervezetek jövőben az egylettel véleményének nyilváníthatása céljából közöltessenek. Egyuttal a magyar polgári törvénykönyv törvényjavaslatát meg is küldte az egyletnek, mely arra vonatkozólag *Baditz Lajos* kapuvári kir. közjegyzőnek már korábban nyert megbízásból készült kimerítő bíráló munkálatát és nevezetesen a végrendeleti öröklésre vonatkozó ellenjavaslatát kinyomatta és felterjesztette az igazságügyministerhez és ezenkívül az igazságügyi bizottság tagjainak is megküldte. Az egylet *dr. Szécsi Ferencz* indítványára elhatározta azt is, hogy a közjegyzői törvény reformját az igazságügyministerhez beadandó megfelelő felterjesztésben szintén megsürgeti és a felterjesztés elkészítésével egy *dr. Szécsi Ferencz*, *dr. Róth Zsigmond* és *dr. Holitscher Szigfrid* kir. közjegyzőkből álló bizottságot küldött ki.

*

Személyi hírek. A *Szaffka Pál* miskolczi kir. közjegyző elhalálása folytán megüresedett egyik miskolczi kir. közjegyzői állásra *dr. Teleszky Béla* zentai kir. közjegyző helyeztetett át; *dr. Kazinczy Gyula* m. kir. udv. tanácsos kassai kir. közjegyző, a kassai közjegyzői kamara hosszú éveken át érdemdus alelnöke elhalálozott.

